

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

Інститут електроенергетики

Електротехнічний факультет

Кафедра перекладу

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
кваліфікаційної роботи ступеню магістр

студента Коваленко Ю. О.

академічної групи 035м-22-1

спеціальності 035 Філологія

за освітньо-професійною програмою вищої освіти «Германські мови та літератури
(переклад включно), перша – англійська»

на тему «Метафора як одиниця політичної комунікації: особливості перекладу»

Керівник	Прізвище, ініціали	Оцінка за шкалою		Підпис
		рейтинговою	інстиційною	
Кваліфікаційної роботи	Короткова С.В.	86	добре	

Рецензент	Кострицька С.І.	86	добре	
-----------	-----------------	----	-------	--

Нормоконтролер	Махонина Н.Г.	85	добре	
----------------	---------------	----	-------	--

Дніпро

2023

ЗАТВЕРДЖЕНО:
Завідувач кафедри
перекладу

_____ Висоцька Т.М.

« _____ » _____ 2023 року

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
ступеню магістр

студенту _____ **Коваленко Ю.О.** академічної групи _____ **035М-22-1**

напряму _____ **035 Філологія** _____

спеціалізації _____

за освітньо-професійною програмою __ **вищої освіти «Германські мови та літератури (переклад включно), перша –англійська»**

на тему **«Метафора як одиниця політичної комунікації: особливості перекладу»**

затверджену наказом ректора НТУ «Дніпровська політехніка» від № **1373-с** від **13.11.2023 р.**

Розділ	Зміст	Термін виконання
Розділ 1	<i>Дослідити теоретичні відомості про англомовний політичний дискурс у сучасності, лінгвістичні методи дослідження та стилістичні особливості побудови політичного дискурсу, особливості перекладу стилістичних засобів у текстах політичної комунікації;</i>	08.10.23
Розділ 2	<i>Дослідити концептуальну метафору в політичному дискурсі та проблеми перекладу:</i>	30.11.23

Розділ 3	<i>Аналіз метафори в політичному дискурсі як інструмент впливу на адресата: семантико-стилістичні типи та іронічні метафори в політичній комунікації, способи їх перекладу.</i>	30.11.23
----------	---	----------

Завдання видано

_____ (підпис керівника)

_____ (прізвище, ініціали)

Дата видачі 01.09.23

Дата подання до екзаменаційної комісії

08.12.23

Прийнято до виконання

_____ (підпис студента)

_____ (прізвище, ініціали)

РЕФЕРАТ

Тема дипломної роботи: **«МЕТАФОРА ЯК ОДИНИЦЯ ПОЛІТИЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ: ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ».**

Його актуальність зумовлена тим, що практично щодня з'являється велика кількість матеріалу для такого аналізу внаслідок еволюції світової політичної індустрії.

Об'єктом дослідження є концептуально-іронічна метафора в текстах виступів та інтерв'ю сучасних політиків. **Предметом** – способи його перекладу.

Метою дослідження є аналіз інструментів перекладача в політичному дискурсі. Для досягнення мети необхідно було вирішити наступні **задачі**:

- 1) визначити теоретичну основу, яку складають поняття політичний дискурс, метафора, концептуальна метафора, іронічна метафора тощо;
- 2) проаналізувати методи та техніки дослідження політичного дискурсу;
- 3) вивчити основні механізми перекладу метафор зазначених зразків;
- 4) з'ясувати особливості перекладу політичної метафори.

Для вирішення поставлених завдань були використані відповідні методи дослідження: описовий метод, теоретико-бібліографічний аналіз (аналіз наукової літератури), порівняльний аналіз.

Матеріалом для аналізу стали близько 300 метафор, відібраних методом суцільної вибірки з англомовних джерел політичного дискурсу, розміщених в Інтернет-ресурсах.

Наукова новизна роботи визначається комплексним підходом до об'єкта дослідження, що спровокувало залучення певної кількості як теоретичного, так і практичного матеріалу.

Практичне значення бакалаврської роботи полягає в тому, що її матеріал може бути використаний у курсах стилістики англійської та української мов, порівняльного мовознавства західно- та східноєвропейських мов, теорії та практики перекладу.

Ключові слова: ПЕРЕКЛАД, МЕТАФОРА, МЕТОДИ ПЕРЕКЛАДУ, ДИСКУРС, ПОЛІТИЧНА КОМУНІКАЦІЯ.

Робота містить:

- вступ, у якому міститься тема дослідження, обґрунтовується її актуальність, мета і завдання, методика дипломного дослідження;

- Розділ 1, який містить теоретичні відомості про англомовний політичний дискурс у сучасності, лінгвістичні методи дослідження та стилістичні особливості побудови політичного дискурсу, особливості перекладу стилістичних засобів у текстах політичної комунікації;

- Розділ 2, який обговорює концептуальну метафору в політичному дискурсі та проблеми перекладу:

- Розділ 3, присвячений аналізу метафори в політичному дискурсі як інструменту впливу на адресата: семантико-стилістичні типи та іронічні метафори в політичній комунікації, способи їх перекладу.

- висновок, у якому підсумовуються результати виконаної роботи у трьох вищезазначених розділах;

- бібліографія (73 джерела).

Аналіз теоретичних джерел показав, що дискурс у сучасній науці розуміється як абстрактний інваріантний опис структурно-семантичних особливостей, який реалізується в конкретних текстах. Він складається з чотирьох основних компонентів: адресата (мовця), тексту, адресата та ситуації/контексту. Дискурс також вважається особливим використанням

мови, у нашому випадку англійської, для втілення автентичної ментальності, а також особливою ідеологією. Все це активізує певні параметри мови і вимагає використання адекватних комунікативній ситуації граматичних форм і відповідних правил використання лексики.

Політичний дискурс характеризується неоднорідністю задіяних у ньому мовних і мовленнєвих ресурсів. Крім вербальних знаків і паралінгвістики, політичних символів і емблем, суттєвою є семіотика простору.

До політичного дискурсу застосовуються адекватні його специфіці методи дослідження. Це критичний, когнітивний, описовий і кількісний методи, які є універсальними.

Як реалізація будь-якого конкретного жанру, тексти політичного дискурсу мають свої стилістичні засоби, які можна поділити на три групи: фонетичні, лексичні та синтаксичні. Усі стилістичні прийоми є засобами художньої виразності, проте не всі засоби художньої виразності виступають стилістичними прийомами.

Серед лексичних засобів найважливіше місце посідає метафора, суть якої полягає в асоціативному перенесенні значення за функцією чи подібністю. У політичному дискурсі використовуються всілякі метафори: прості й розгорнуті, розгорнуті. Серед метафор розрізняють мовні та мовленнєві, останні з яких є найоригінальнішими та такими, що найточніше відображають дійсність, завжди мають певне конотативне значення. Мовна ж метафора, будучи зафіксованою в словниках, має невиразну образність, певну нашарування, властиву штампам. Основними метафорами у виступах політиків є такі функції в політичній комунікації:

- художній (естетичний);
- комунікативний;
- когнітивний;
- прагматичний.

Політичні метафори дуже часто мають іронічний компонент, або відтінок. Іронічні метафори використовуються для критики, для вираження емоційно-негативного ставлення до об'єкта іронізації. Ці метафори називаються агресивними метафорами. Вони покликані охарактеризувати політичних опонентів, привернути увагу аудиторії до їхніх негативних якостей.

Іншим не менш важливим стилістичним прийомом у політичному дискурсі є метонімія, суть якої полягає в передачі значення за суміжністю, під якою ми розуміємо просторову суміжність. На відміну від метафори метонімія створює і зберігає образ. Як і метафора, метонімія використовується для відображення образних фактів дійсності. Крім того, він демонструє суб'єктивне ставлення автора висловлювання до того чи іншого явища, про яке йдеться у висловлюванні.

Важливим елементом стилістичної системи є також іронія, суть якої — комічне висміювання окремих негативних якостей чи явищ. Проте іронія — це, як правило, не сміх, а невдоволення викриттям негативних рис і властивостей людини.

У політичній сфері переклад — досить складний і відповідальний процес. Перекладач має бути досвідченим не лише в лінгвістичній сфері, а й у політиці. Актуальність перекладу полягає не лише в розумінні лексичних одиниць чи синтаксичних і граматичних конструкцій, але, що найважливіше, у розумінні та здатності інтерпретувати концепти та концептосфери мови оригіналу та мови, якою виконується переклад.

SUMMARY

The topic of this diploma paper: «**A METAPHOR AS A UNIT OF POLITICAL COMMUNICATION: THE TRANSLATION PECULIARITIES**». Its relevance is due to the fact that almost every day there is a large amount of material for such analysis due to the evolution of the world's political industry.

The object of research is a conceptual and ironic metaphor in the texts of speeches and interviews of contemporary politicians. **The subject** - ways to translate it.

The purpose of the study is to analyze the tools of the translator within the political discourse. To achieve the goal it was necessary to solve the following **tasks**:

- 1) to determine the theoretical basis, which consists in the concepts of political discourse, metaphor, conceptual metaphor, ironic metaphor, etc. ;
- 2) analyze the methods and techniques of research of political discourse;

3) to study the basic mechanisms of translation of metaphors of the specified samples;

4) to find out the peculiarities of the translation of a political metaphor.

To solve the tasks were used appropriate research **methods**: descriptive method, theoretical and bibliographic analysis (analysis of scientific literature), comparative analysis.

The material of the analysis was about 300 metaphors that were selected by a method of continuous sampling from English-language sources of political discourse, located in Internet resources.

The scientific novelty of the work is determined by a comprehensive approach to the object of study, which provoked the involvement of a certain amount of both theoretical and practical material.

The practical significance of the bachelor's study is that its material can be used in courses on stylistics of English and Ukrainian languages, comparative linguistics of Western and Eastern Indo-European languages, theory and practice of translation.

Keywords: TRANSLATION, METAPHOR, TRANSLATION METHODS, DISCOURSE, POLITICAL COMMUNICATION.

The work contains:

- an introduction, which contains the topic of research, substantiated its relevance, the purpose and tasks, the technique of diploma research;

- Chapter 1, which have the theoretical information about English-language political discourse in the present, linguistic methods of research and stylistic features of construction of political discourse, features of translation of stylistic means in texts of political communication;

- Chapter 2, which discusses the conceptual metaphor in political discourse and translation problems:

- Chapter 3, dealing with the analysis of metaphor in political discourse as a tool to influence the addressee: semantic and stylistic types and ironic metaphors in political communication, ways of their translation.

- conclusion, which summarizes the results of the work performed in the above three chapters;

- bibliography (73 sources).

Analysis of theoretical sources has shown that discourse in modern science is understood as an abstract invariant description of structural and semantic features, which is implemented in specific texts. It has four main components: addressee (speaker), text, addressee and situation / context. Discourse is also considered a special use of language, in our case English, to embody the authentic mentality, as well as a special ideology. All this activates certain parameters of language and requires the use of grammatical forms adequate for the communicative situation and appropriate rules of vocabulary use.

Political discourse is characterized by the heterogeneity of language and speech resources involved in it. In addition to verbal signs and paralinguistics, political symbols and emblems, semiotics of space are essential.

Methods of research appropriate to its specificity are applied to political discourse. These are critical, cognitive, descriptive and quantitative methods that are universal.

As the realization of any particular genre, the texts of political discourse have their own stylistic tools, which can be divided into three groups: phonetic, lexical and syntactic. All stylistic devices are means of artistic expression, however, not all means of artistic expression appear stylistic devices.

Among lexical means the most important place is occupied by a metaphor which essence consists in associative transfer of value on function or similarity. All kinds of metaphors are used in political discourse: simple and expanded, or extended. Among the metaphors there are linguistic and speech, the latter of which are the most original and those that most accurately reflect reality, and always have

a certain connotative value. Linguistic metaphor, on the other hand, being fixed in dictionaries, has a vague imagery, a certain layering inherent in stamps. The main metaphors in the speeches of politicians functions in political communication are as follows:

- artistic (aesthetic);
- communicative;
- cognitive;
- pragmatic.

Political metaphors very often have an ironic component, or nuance. Ironic metaphors are used for criticism, to express an emotionally negative attitude towards the object of irony. These metaphors are called aggressive metaphors. They are designed to characterize political opponents, drawing the audience's attention to their negative qualities.

Another no less important stylistic device in political discourse is metonymy, the essence of which is to transfer meaning by adjacency, by which we mean spatial adjacency. Unlike metaphor, metonymy creates and preserves the image. Like metaphor, metonymy is used to reflect the figurative facts of reality. In addition, it demonstrates the subjective attitude of the author of the statement to a particular phenomenon referred to in the statement.

Irony is also an important element of the stylistic system, the essence of which is comic ridicule of certain negative qualities or phenomena. However, the irony is usually not laughter, but dissatisfaction with the exposure of negative traits and characteristics of a person.

In the political sphere, translation is a rather complex and responsible process. The translator must be experienced not only in the linguistic field, but also in politics. The relevance of translation lies not only in the understanding of lexical units or syntactic and grammatical constructions, but, most importantly, in the understanding and ability to interpret the concepts and conceptospheres of the original language and the language in which the translation is performed.

МЕТАФОРА ЯК ОДИНИЦЯ ПОЛІТИЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ: ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ

Об'єктом дослідження є концептуальна й іронічна метафора в текстах промов та інтерв'ю політичних діячів сучасності.

Мета роботи полягає у дослідженні метафор у сучасній англійській політичній комунікації та їх переклад українською мовою для вивчення особливостей передачі їх прагматики у процесі перекладу.

Методи дослідження: описовий (дескриптивний) метод, теоретико-бібліографічний аналіз (аналіз наукової літератури), порівняльний аналіз.

Результати дослідження можуть бути застосовані у практичних цілях в університетських курсах теорії, історії та практики перекладу, у процесі підготовки навчальних та методичних посібників.

Ключові слова: ПЕРЕКЛАД, МЕТАФОРА, МЕТОДИ ПЕРЕКЛАДУ, ДИСКУРС, ПОЛІТИЧНА КОМУНІКАЦІЯ.

ЗМІСТ

ВСТУП	11
РОЗДІЛ I. ПОЛІТИЧНИЙ ДИСКУРС: ПРОБЛЕМИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ	14
1.1. Сутність поняття англomовного політичного дискурсу в сучасній науці.....	14
1.2. Лінгвістичні методи дослідження політичного дискурсу.....	19
1.3. Стилiстичні особливості побудови політичного дискурсу....	27
1.4. Особливості перекладу стилістичних засобів у текстах політичної комунікації.....	35
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ I	41
РОЗДІЛ II. Концептуальна метафора у політичному дискурсу та проблеми перекладу	44
2.1. Роль метафори під час інтерв'ю з політичними діячами.....	44
2.2. Роль метафори в офіційних промовах політичних діячів.....	50
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ II	54
РОЗДІЛ III. Метафора в політичному дискурсі як інструмент впливу на адресата	57
3.1. Семантично-стилiстичні типи метафор у політичній комунікації та способи їх перекладу.....	57
3.2. Іронічні метафори в політичному дискурсі та способи їхнього перекладу.....	61
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ III	64
ВИСНОВКИ	66
БІБЛІОГРАФІЯ	68
СПИСОК ПОСИЛАНЬ НА ІЛЮСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ	71

ВСТУП

Протягом багатьох років метафора викликає зацікавленість у вітчизняних і зарубіжних лінгвістів, посідаючи важливе місце серед стилістичних, психолінгвістичних та суто лінгвістичних досліджень. Вона постає не лише мовним, але й мисленнєвим явищем, відповідаючи процесам людського мислення. Останнім часом вивчення функціонування політичної метафори взагалі та концептуальної й іронічної метафори в її межах, зокрема стає все більш активним, адже майже кожного дня з'являється велика кількість матеріалу для такого аналізу внаслідок еволюціонування політичної світової індустрії. Політична царина, у межах якої формуються політичні (усні та писемні) тексти, щоденно поповнюється новим матеріалом лінгвістичних досліджень. Кожну нову спонтанно створену метафору потрібно включати до загального корпусу таких одиниць, проаналізована і всебічно описана. Саме в необхідності такого аналізу полягає **актуальність** пропонованого дослідження.

Отже, **об'єктом** дослідження постає політична метафора в текстах промов та інтерв'ю діячів сучасності. **Предметом** – засоби перекладу політичних метафор.

Мета дослідження – проаналізувати інструментарій перекладача в межах політичного дискурсу. Для досягнення мети потрібно було вирішити такі **завдання**:

- 1) визначити теоретичну базу, яка містить поняття політичного дискурсу, метафори загалом, концептуальної метафори, іронічної метафори зокрема;
- 2) проаналізувати методи й прийоми дослідження політичних текстів;
- 3) дослідити основні механізми перекладу метафор;
- 4) з'ясувати особливості перекладу політичної метафори.

Для вирішення завдань застосовано відповідні **методи** дослідження: описовий (дескриптивний) метод для опису наявних у політичному дискурсі

стилістичних прийомів, теоретико-бібліографічний аналіз (аналіз наукової літератури) для розгляду теоретичних джерел, порівняльний аналіз для порівняння фактів двох мов в умовах перекладацької діяльності.

Теоретичною базою дослідження послуговували ідеї щодо визначення й опису компонентів політичного дискурсу, висловлені вітчизняними та зарубіжними дослідниками, як С. А. Жаботинською, Н. Д. Арутюновою, А. П. Чудиновим, Дж. Лакоффом та М. Джонсоном, Е. В. Будаєвим, В. М. Телія, В. М. Комісаровим та ін.

Матеріалом аналізу постали близько 300 метафор, які було дібрано методом суцільної вибірки з англійських текстів промов та інтерв'ю політичних діячів.

Теоретичну значущість праці демонструє низка теоретичних висновків щодо особливостей двомовного функціонування, а також перекладу сучасних політичних метафор.

Практична значущість бакалаврського дослідження полягає в тому, що її матеріал може бути використаний в курсах стилістики англійської й української мов, порівняльного мовознавства західних та східних індоєвропейських мов, теорії та практики перекладу.

Робота містить вступ, три розділи, висновки, бібліографію (73 позиції). У вступі зазначено актуальність, мету, методи дослідження тощо. Перший розділ спрямований на аналіз теоретичних джерел з дотичної тематики. Другий розділ демонструє дослідження концептуальної метафори у інтерв'ю та промовах політичних діячів. У третьому розділі запропоновано розгляд типології метафор та їхній прагматичний потенціал. Висновки містять загальні положення дипломного дослідження. Обсяг роботи – 65 сторінок.

Апробація результатів дипломної роботи. Основні положення дипломного дослідження висвітлено на I Міжнародній науково-практичній конференції студентів та молодих учених «Наука в епоху соціокультурних змін: реалії та перспективи», яка відбулась 27 жовтня 2023. Було

представлено тези на тему дослідження «POLITICAL DISCOURSE: THE PROBLEM OF DEFINITION»

РОЗДІЛ І. ПОЛІТИЧНИЙ ДИСКУРС: ПРОБЛЕМИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ

1.1. Сутність поняття англomовного політичного дискурсу в сучасній науці

Дискурс в сучасній науці розуміють як абстрактний інваріантний опис структурно-семантичних ознак, що реалізований в конкретних текстах. Дослідники вважають, що «ідеалом, до якого потрібно прагнути в процесі комунікації, є максимально можливе співвідношення між дискурсом як абстрактною системою правил і дискурсом (або текстом) як конкретним вербальним втіленням цих правил». Тому його визначають як досить складне явище, що містить відповідні компоненти: учасники комунікації, ситуація спілкування, текст.

Дискурсом також вважають особливе використання мови, в нашому випадку англійської, для втілення автентичної ментальності, а також особливої ідеології. Все це активізує певні параметри мови й потребує застосування адекватних для комунікативної ситуації граматичних форм та відповідних правил вживання лексики.

Він є, на думку В. З. Дем'янкова, яку підтримала й С. А. Жаботинська, «комплексним комунікативним феноменом, пов'язаним з мовленням як процесом особливого вжитку мови, зафіксованим у текстах і таким, що залежить від екстралінгвістичних чинників». Н. Д. Арутюнова вважає дискурс мовленням, «зануреним у життя».

Дискурс складають чотири основні компоненти. Це «адресант (мовець), текст, адресат і ситуація / контекст, – які в політичному дискурсі стають специфічними». Адресантом у цьому конкретному контексті постає політичний діяч або політична партія, також засоби масової інформації, що здатні віддзеркалювати політичну ситуацію певної соціальної групи. Адресатом постають конкретні соціальні групи. Повідомлення, яке сприймає

адресат, спрямоване на формування певного знання, а також на примусове домінування в менталітеті нації певних ціннісних стереотипів.

З позицій мовленнєвої діяльності Н. Д. Арутюнова розрізняє два аспекти існування дискурсу: 1) його створення, що містить етапи обмірковування, планування, оформлення в усному та письмовому вигляді; 2) його розуміння, що декларує етапи сприйняття усного та письмового мовлення (тексту), аналіз, інтерпретацію.

Як було зазначено, одним із важливих його складників є учасники спілкування, тому що вони продукують той чи той текст. Наявні особистісний та інституціональний види дискурсу. Учасники дискурсу першого зразка виявляють якості своєї мовленнєвої особистості через художній дискурс. А політичний дискурс постає різновидом інституціонального.

Політичний дискурс, зокрема англomовний, завжди постає предметом і причиною дослідження цілого комплексу дисциплін: політології, соціології, лінгвістики, психології тощо. Адже він здатен формуватися на межі політичного мислення, політичної дії та мовної форми. Ці та інші чинники зумовили появу спеціального напрямку у мовознавстві – політичної лінгвістики.

Серед інших чинників, що сприяли виникненню зазначеної прикладної лінгвістичної дисципліни, О. Н. Баранов, наприклад, виокремлює три найголовніші: 1) наявність внутрішніх закономірностей розвитку лінгвістичної теорії, яка не залишила поза увагою політичну сферу функціонування мовної системи; 2) нагальність потреби політичної наукової галузі у застосуванні методів аналізу політичних текстів та текстів засобів масової інформації для контролю різних тенденцій у суспільній свідомості; 3) поява соціального замовлення, пов'язаного зі спробами видалити прийоми маніпулювання суспільною свідомістю з політичної комунікації.

На сьогодні немає сталого визначення поняття політичного дискурсу, або мови політики. Цей феномен має декілька назв: політичний дискурс (Є.І. Шейгал, О.Н. Баранов), суспільно-політичне мовлення (Т.В. Юдіна), агітаційно-політичне мовлення (А.П. Чудінов), мова суспільної думки (П.Н. Денисов), політична мова (О. Воробйова) тощо. Так само є різноманітним потрактування зазначеного феномена з позицій широкого та вузького розуміння.

За широкого розуміння політичний дискурс постає «будь-якими мовленнєвими утвореннями, суб'єкт, адресат або зміст яких мають відношення до політичної галузі»; «сукупність дискурсивних практик, що ідентифікують учасників політичного дискурсу як таких, що формують конкретну тематику політичної комунікації»; «сумою мовленнєвих творів у певному паралінгвістичному контексті – контексті політичної діяльності, політичних поглядів і переконань, включаючи негативні її прояви, як от: ухилення від політичної діяльності, відсутність політичних переконань».

За такого (широкого) потрактування дослідження політичного дискурсу передбачає аналіз усіх лінгвокультурних сфер, а мовним матеріалом постають заяви та виступи політиків, політичних оглядачів, коментаторів, публікації у засобах масової інформації політичного зразка, тексти спеціалізованих політичних видань тощо. Подекуди політичний дискурс ототожнюють з мовою публічної сфери. Прихильники такого погляду на досліджуваний феномен вважають, що до політичного дискурсу потрібно відносити будь-яке актуальне використання мови в соціально-політичній та публічній сфері спілкування. Належність тексту до політичної галузі визначено не лише його тематикою, але й місцем у системі політичної комунікації.

За вузького розуміння пояснення обсягу поняття політичного дискурсу знаходиться лише в межах політичної галузі. Отже, політичний дискурс тут розглядається як дискурс політиків. Він містить «урядові обговорення,

парламентські дебати партійні програми та промови політиків». Т.А. ван Дейк вважає, що «політичний дискурс формується в контексті функціонування політичних інститутів (засідання уряду, сесія парламенту, з'їзд партії). Дискурс є політичним, коли він супроводжує політичний акт у відповідній інституціональній ситуації».

Дослідники зазначають, що мова політики має відповідну специфіку. Р. Водак, наприклад, зауважувала, що вона (політична мова) «знаходиться нібито між двома полюсами – функційно зумовленою спеціальною мовою і жаргоном певної групи з притаманною їй ідеологією... і має виконувати суперечливі функції, зокрема бути досяжним для розуміння (відповідно до завдань пропаганди) та орієнтованим на певну групу (за історичними та соціально-психологічними причинами)».

Щодо семіотичного простору політичного дискурсу, то науковці говорять про неоднорідність задіяних в ньому мовних та мовленнєвих ресурсів. Окрім вербальних знаків та паралінгвістики суттєвими є політична символіка та емблематика, семіотика простору. Зокрема в політичному дискурсі, на думку Д.О. Добровольського, надважливого значення набуває особистість політика і певні поведінкові моменти, які називають знаковими діями.

Політичний дискурс завжди зорієнтований на власного адресата і має низку відповідних функцій, найголовнішою з яких постає функція переконання. До речі, ця функція виокремлює досліджуваний дискурс з-поміж інших жанрів мовного контексту: «будь-який текст впливає на свідомість адресата з семіотичної точки зору. Але для політичного тексту мовленнєвий вплив є основною метою комунікації, на досягнення якої зорієнтовано вибір лінгвістичних засобів».

М.В. Гаврилова зазначає, що «принципова відмінність політичної мови від буденного полягає не у використанні якихось особливих формальних засобів, але в такій зміні співвідношення між знаком (словом) і значенням, за

якого звичні одиниці мови отримують незвичну інтерпретацію, а добре знайомі ситуації включаються до неочікуваних смислових контекстів: речі «перестають називатися своїми іменами». Ця специфіка політичного дискурсу як системи у багатьох випадках пояснює і специфіку політичного тексту, з якого може бути вичитаний певний неекспліцитний смисл, який не зводиться до буквального, а інколи – і прямо протилежний йому. Більш того, дехто вважає, що цей неексплікований смисл і постає «істинним» смислом політичного тексту».

Політичний текст містить, на думку Ю.М. Караулова (1993), екстралінгвістичну та знакову інформацію. Перша експлікує картину світу, друга – картину світу, втілену в знакові, номінації.

Політичний дискурс має не лише зміст як доказ його співвіднесеності з реальністю, але й сутнісний суб'єктний зв'язок з конкретною групою людей. Різні суб'єкти спілкування по-різному віддзеркалюються в дискурсі. Це пов'язано з тим, що певні комунікативні форми заповнюються власним адекватним ситуації змістом.

Характер аналізу інформації політичного дискурсу є комунікативно-номінативний. Він розкриває особливості того, хто спілкується, а також вказує на якість цього спілкування.

Політичний дискурс завжди експлікований в особах. Особа збігається з текстом, з одного боку, а з іншого – є текстом. Таке нашарування змісту породжує новий зміст. Тому, один і той самий текст, відтворюваний різними особами, постає різними текстами. Вони по-іншому декодуються адресатом / адресатами, по-іншому структуруються, класифікуються, демонструючи іншу картину соціальної взаємодії.

Утім, в академічному контексті дослідження політичного дискурсу шляхом дискурс-аналізу досі не є оформленою дисципліною, а існує як міждисциплінарний методологічний напрям, що містить теорії і практики

аналізу політичних текстів, а саме: дискурсивну прагматику, когнітивний дискурс-аналіз, критичний дискурс-аналіз, конверсаційний аналіз тощо.

Необхідно також зазначити, що політичний дискурс завжди перетинається з іншими різновидами дискурсу, а саме – науковим, юридичним, масмедійним (або інформаційним), педагогічним, релігійним, рекламним, побутовим, художнім. Політичний дискурс, як і будь-який інший різновид дискурсу, має власну жанрову своєрідність. Головними постають ті жанри, які висвітлюють основне призначення дискурсу досліджуваного зразка, призначення політичної комунікації загалом, – боротьбу за владу.

Систему жанрів політичного дискурсу складають:

- 1) парламентські дебати;
- 2) суспільно-політичні промови;
- 3) маніфести;
- 4) інтерв'ю;
- 5) політична реклама;
- 6) персональне спілкування тощо.

Отже, політичний дискурс постає актуальним матеріалом дослідження передусім лінгвістичних та когнітивно-культурологічних особливостей його організації та впливу на реципієнтів. Також він є полем опрацювання практичних навичок перекладу універсальних та, що найголовніше й найцінніше, унікальних засобів створення жанрів дискурсу досліджуваного зразка.

1.2. Лінгвістичні методи дослідження політичного дискурсу

Політичний дискурс, як і будь-який інший, вимагає лінгвістичного аналізу. Цей аналіз може бути якісним за умови застосування низки методів, які є міждисциплінарними, або універсальними: критичного, когнітивного, описового та кількісного.

Сутність критичного дискурс-аналізу полягає в тому, що «в сучасному суспільстві домінування тієї чи тієї соціальної групи досягається не шляхом примушення, а шляхом згоди, ідеології, *мови* (виділено нами – А. Ф.)». Тому, вочевидь, критичне осмислення влади мови постає найпростішим шляхом до розуміння соціального порядку. Отже, дискурс є невід'ємним елементом суспільних відносин. Адже він і формує ці відносини, і утворюється завдяки ним.

Критичний аналіз допомагає розглянути політичний дискурс з трьох аспектів його функціонування: 1) з позицій використання мови; 2) з позицій проникнення в суспільну свідомість певних уявлень; 3) з позицій взаємодії соціальних груп і представників цих груп.

У процесі критичного дискурс-аналізу увагу дослідників зосереджено на лінгвістичних складниках соціальної взаємодії. Дослідження мовних елементів в межах системи соціальних відношень дозволяє виявити установки, що виявлені імпліцитно (приховано), та проаналізувати приховані ефекти впливу дискурсу на цю систему.

Основу **когнітивного методу** лінгвісти визначають як уявлення про те, що «людські когнітивні структури (сприйняття, мова, мислення, пам'ять, дія) неподільно пов'язані між собою в межах одного спільного завдання – пояснення процесів засвоєння, опрацювання і трансформування знання, які відповідно, і визначають сутність людського розуму».

Метою когнітивного лінгвістичного аналізу політичного дискурсу є з'ясування того, як у структурах мови виявляються знання людини про світ політики. Шляхи когнітивного аналізу допомагають реконструювати уявлення людини про оточуюче середовище, його симпатії та антипатії, ціннісні погляди. Вони уможливають набуття суджень про політичну ситуацію. Це пояснюється тим, що внутрішні моделі світу створюють об'єктивну політичну ситуацію в цілому.

Отже, когнітивний метод містить низку відповідних йому прийомів. Загалом він реалізується через дослідження концептів, метафоричних моделей (що для нашого дослідження є особливо суттєвим) та фреймів – структурних елементів, що віддзеркалюють стереотипні ситуації.

Аналіз політичних концептів як прийом когнітивного метода постає найактуальнішим завданням політичної лінгвістики. Наявні декілька напрямів аналізу концептів. Наприклад, це **історико-етимологічний напрям**, у межах якого досліджують форми вжитку основних понять у політичних текстах (дискурсі). Він спрямований на дослідження еволюції і аналіз контекстів їхнього вжитку, передбачаючи детальний розгляд історичного середовища, в якому розвивається поняття, а також його семантичного поля. Інший напрям аналізу політичних концептів зорієнтований на відновлення ієрархічних структур змісту, які містяться в мовах високого рівня.

Важливим для нашого дослідження постає **прийом метафоричного моделювання**. Загалом у когнітивній лінгвістиці метафору розуміють як інструмент пізнання й інтерпретації дійсності. Метафори сприяють знаходженню альтернатив політичних рішень. Досліджують політичні метафори на слов'янському ґрунті такі лінгвісти, як О.М. Баранов, Д.О. Добровольський, Ю.М. Караулов, А.П. Чудінов, Ю.Б. Феденева.

М.В. Гаврилова зазначає, що «використання метафор в політиці – ознака кризового мислення, тобто мислення в складній проблемній ситуації, вирішення якої вимагає від людини включення всіх її когнітивних здібностей».

Постулат про кризову природу метафоричного мислення в царині політики був доведений як на ґрунті вітчизняного, так і на ґрунті зарубіжного політичного дискурсу. «У 1998 р. група лінгвістів на чолі з професором Амстердамського університету К. де Ландшером почала реалізацію пілотного

проекту, в процесі якого був проведений політико-семантичний аналіз виступів 700 членів Європарламенту з 1981 по 1993».

Науковці також виявили залежність частоти вжитку метафори у політичному дискурсі певної держави від соціально-економічного становища цієї держави. Дослідження довели: «що складнішою була ситуація в державі, представниками якої були депутати Європарламенту, то частіше вони використовували у своїх виступах метафори, причому, зазвичай, живі метафори песимістичного або агресивного змісту». Отже, під час економічної кризи метафоричний коефіцієнт зростає, що свідчить про «соціальний стрес». Тому, на думку авторів проекту, політичну метафору можна вважати показником ступеня соціальної напруженості. Іншим прийомом когнітивного методу постає **лінгвоідеологічний аналіз політичного дискурсу**. Він спрямований на вивчення як стереотипів, що є основою політичних упереджень, так і на дослідження взаємного зв'язку мови та ідеології.

Лінгвісти, які зосереджені на дослідженні саме цих феноменів, беруть за основу визначення політичного дискурсу, з одного боку, найважливішими ідеологіями (консерватизм, лібералізм, соціалізм, націоналізм, фашизм, анархізм), що формують соціальні позиції, а з іншого – ментальними моделями конкретних подій та контекстуальними моделями комунікативної ситуації. Тому ідеологічний аналіз передбачає розгляд таких аспектів політичного дискурсу: 1) рівнів, структур та стратегій, через які ідеологічні переконання віддзеркалюються в дискурсі; 2) дискурсивних доказів взаємодії різноманітних ідеологій.

Лінгвоідеологічний аналіз політичного дискурсу в цілому зазвичай застосовують у дослідженні дискурсів окремих політиків. Завдання лінгвіста полягає в тому, щоби виявити ідеології, з якими ідентифікує себе політик, а також прослідкувати, як ці ідеології відбиваються в його дискурсі. Потрібно також враховувати, що політичному дискурсу

властиві такі риси, як інтертекстуальність та інтерідеологічність. Надважливим завданням перед лінгвістом постає виявлення тих унікальних засобів, за допомогою яких різноманітні ідеології взаємодіють у процесі формування кожного окремого дискурсу (дискурсу того чи того політика) або політичного дискурсу взагалі. Ван Дейк, наприклад, уважав, що найцікавішим матеріалом ідеологічного аналізу постають парламентські дебати, адже вони втілюють загальне соціальне пізнання членів політичних партій. Науковець здійснив докладний ідеологічний аналіз парламентських дебатів з питань імміграції, запропонувавши низку ефективних методів виявлення в політиків прихованих та явних расистських уявлень.

Іще одним прийомом когнітивного метода у дослідженні політичного дискурсу постає **моделювання політичного процесу**. Цей прийом є шляхом до розуміння політичного мислення й логіки соціально значущих дій, що відкриває можливість моделювання політичного процесу, заходження балансу між «лінгвістичними структурами тексту й структурами уявлень його автора». Когнітивне моделювання може, в свою чергу, здійснюватися шляхом **операційного кодування та когнітивного картування**.

Операційне кодування дає змогу побачити, з яких уявлень виходять індивіди у процесі оцінювання політичних подій. Ці уявлення встановлюються внаслідок аналізу мовлення політичних лідерів. Операційні коди допомагають з'ясувати стабільність або мінливість когнітивних орієнтацій того чи того політика щодо його оцінювання гармонії або дисгармонії світу, оцінювання дій своїх політичних візаві, перспектив досягнення спільних рішень тощо.

Когнітивне картування спрямовано на виявлення причинної структури політичного тексту. Цей прийом застосовується у процесі аналізу кризових ситуацій, а також у процесі моделювання мислення

політиків і визначенні чинників, які вони враховують на шляху до прийняття рішень. «Когнітивна карта – це спосіб репрезентації мисленневих структур, який орієнтований на конкретну проблему і який дозволяє моделювати процес мислення політика у процесі обмірковування ним дії, яке сприяє ідентифікуванню майбутніх подій». Отже, когнітивне картування сприяє передбаченню характеру рішень, які будуть прийняті тим чи тим політиком у майбутньому.

Це картування репрезентовано в двох варіантах: жорсткому та м'якому. Жорсткий варіант когнітивного картування спирається виключно на мовну форму текста: відновлюються лише ті відношення, які в ньому представлені приховано (експліцитно). М'який варіант передбачає, що експерт, виявляючи ключові місця (вузли) когнітивної карти й встановлюючи відношення між ними, виходить не лише з тексту, що аналізується, але й з інформації стосовно проблемної ситуації, якою він володіє.

Загалом науковці зазначають, що аналіз вербальних характеристик допомагає зрозуміти когнітивні моделі політичних лідерів, що дозволяє з певним відсотком достовірності передбачати їхню майбутню поведінку. Також вони попереджують: когнітивні методи є не більш ніж «інструмент, подібний до вимірювальних приладів в експериментальній фізиці. Когнітивний аналіз – лише первинна обробка матеріалу, впорядкування його й підготовка для змістовного аналізу на абсолютно іншому рівні».

Описовий метод, у межах якого досліджують риторичний складник політичних текстів, є також досить значущим у царині дослідження політичного дискурсу. У цьому контексті лінгвістів цікавить, які мовні засоби застосовують політики, щоби нав'язати аудиторії ті чи ті політичні уявлення. Предметом аналізу тут постають мовні та мовленнєві прийоми, спрямовані на контроль та маніпулювання свідомістю

реципієнта. Вивчаючи, наприклад, промови політичних лідерів, лінгвісти описують мовлення політика та його риторичну стратегію, реконструюють його мовну особистість. Розмаїття мовних засобів відбиття дійсності передбачає велику кількість варіантів описового підходу. Отже, описовий метод містить низку напрямів (прийомів, шляхів) аналізу, що залежать від мети описового дослідження.

Лінгвостилістичний напрям має на меті дослідження стилістично маркованих елементів мовної системи (просторіччя, вузькоспеціальні терміни, слова контекстуального вжитку тощо), пов'язані з ними емоційні й експресивні компоненти змісту, конотації й асоціації, а також їхнє співвідношення з системою цінностей особи, яка ними користується.

Семантичний напрям покликаний аналізувати форми відбиття політичних уявлень шляхом звичайних, нейтральних мовних засобів всіх рівнів. У політичних текстах вибір слів та виразів є надважливим інструментом структурування реальної дійсності. Дуже часто також має велике значення вибір граматичних засобів, зокрема використання активної або пасивної форми дієслова. На розуміння ситуації реципієнтом впливає й послідовність слів у процесі перерахування певних об'єктів. Змінивши її, можна змінити акценти важливості з одного об'єкту на інший. А за допомогою, наприклад, суперсегментних елементів мовець виділяє інформацію, яку він вважає найбільш важливою.

Лінгвістична теорія аргументації постає ще одним напрямом у межах описового метода. Вона вивчає способи мовленнєвого впливу на принципи вибору, якими керуються люди на порозі прийняття рішень. Політична мова (мовлення), до речі, тяжіє до ціннісних аргументів.

Лінгвістична теорія керування істиною є прийомом, що покликаний бути інструментом дослідження конкретних лінгвістичних засобів, які дозволяють впливати на сприйняття дійсності. Представники

цього напрямку виявили в мові цілу низку механізмів, що застосовуються з метою маніпулювання свідомістю. Зокрема, для цього застосовують лінгвістичні трансформації особливого зразка, які передбачають викривлення дійсності. Їх складають: 1) анулювальні перетворення, що передбачають замовчування певної інформації; 2) «фінгувальні» перетворення, коли до опису реальної ситуації додаються сторонні, а інколи вигадані явища чи події; 3) «індефінітизувальні» перетворення, за яких предмет, предикат або подія замінюють на більш загальні або невизначені; 4) модальні (в широкому розумінні) перетворення, що змінюють спосіб існування предмета, предиката або події.

Психолінгвістичний напрям є окремим щодо інших, вже означених вище, шляхів описового метода. Його виникнення в царині дослідження політичного дискурсу зумовлено розвитком політичної психології та психолінгвістики. В межах цих дисциплін було окреслено низку методів і прийомів дослідження політичних текстів. Це, наприклад, соціопсихологічний, психосемантичний, прийом інтент-аналіза, психопоетики тощо.

Кількісний метод, який у межах дослідження лінгвальних реалій втілюється в **контент-аналізі**. Призначення цього метода полягає в тому, що за зовнішніми кількісними чинниками текста на рівні слів і словосполучень здійснити адекватні припущення щодо його змісту, а також про особливості мислення автора політичного тексту, його інтенціях та ціннісних орієнтаціях. Центральною категорією контент-аналізу постає концептуальна змінна. Такою одиницею можуть ставати категорії, наприклад, «політична культура», «демократія», «національна ідея» тощо.

Отже, всі методи, спрямовані на дослідження політичного дискурсу, є міждисциплінарними, а тому демонструють зв'язок між політикою і мовою. У процесі дослідження мовного матеріалу політичного дискурсу основними постають критичний та дескриптивний аналіз. «Критичний

аналіз спрямований на вивчення засобів, за допомогою яких соціальна влада здійснює своє панування в суспільстві; на з'ясування того, як саме за допомогою комунікативної діяльності наказується й відтворюється соціальна нерівність; на визначення способів мовного спротиву». Дескриптивний аналіз сконцентрований на описі й поясненні феноменів, «запобігаючи при цьому власної ідеологічної оцінки (особливо пов'язаної з політичними переконаннями автора), що зумовлено не відсутністю громадянської позиції, а уявленнями про критерії наукової об'єктивності дослідження)».

1.3. Стилiстичнi особливостi побудови полiтичного дискурсу

Як об'єктивация будь-якого конкретного жанру тексту політичного дискурсу мають власний стилістичний інструментарій, який можна умовно розділити на три групи: фонетичний, лексичний та синтаксичний. Потрібно підкреслити, що абсолютно всі стилістичні прийоми є засобами художньої виразності, утім, не всі засоби художньої виразності постають стилістичними прийомами.

Лексичний інструментарій загалом охоплює номінативні конструкції (синтетичні й аналітичні) з їхніми морфологічними особливостями, за допомогою яких посилюється емоційний і логічний зміст висловлювань. Ці форми у своїй більшості зафіксовано в словниках, а норми їхнього вжитку поступово засвоюють носії певної мови (в нашому випадку – англійської). Серед лексичних засобів найголовніше місце посідає метафора, сутність якої полягає у асоціативному перенесенні значення за функцією чи схожістю. У політичному дискурсі використовують всі види метафор: прості та розгорнуті, або розширені. Останні зазвичай містять декілька метафорично вжитих елементів (слів), які утворюють спільний образ; тобто це низка взаємопов'язаних простих метафор, що посилюють вмотивованість шляхом

повторного поєднання. Наприклад: «*That torch is now in our hands. And we will use it to light up the world*», де слова *torch* (смолоскип) та *light up* (світити, освіщати) вжиті в перенесеному значенні. Після перемоги на виборах Дональд Трамп сповіщає виборців, що в його руках смолоскип, який буде використано для того, щоби осяяти, зробити якомога світлішим життя громадян Сполучених Штатів. Також є приклади, де Америка подібна до певного механізму, який може зламатися, а також може бути знову налагоджений: «*Everything that is broken in our country can be fixed. Every problem can be solved. And every hurting family can find healing and hope*», «*Finally, to keep America safe, we must provide the men and women of the United States military with the tools they need to prevent war - if they must - they have to fight and they only have to win*» [<https://www.cnbc.com/2017/02/28/read-president-trumps-full-prepared-remarks-for-his-first-address-to-congress.html>].

Серед метафор розрізняють мовні й мовленнєві, останні з яких є найбільш оригінальними й такими, що найточніше віддзеркалюють реальну дійсність, і завжди мають певне конотативне оцінне значення. Мовна ж метафора, навпаки, будучи закріпленою у словниках, має нечітку образність, певне нашарування, притаманне штампам. Наприклад: «*We must **build bridges of cooperation and trust** – not drive the wedge of disunity and, really, its what it is, division. Its pure, un adulterated division. We have to unify*» [<https://books.google.com.ua/books?id=bi9cDwAAQBAJ&pg=PA61&lpg=PA61&dq=We+must+build+bridges+of+cooperation+and+trust+%E2%80%93+not+drive+the+wedge+of+disunity+and,+really,+its+what+it+is,+division.+Its+Pure,+unadulterated+division.+We+have+to+unify&source=bl&ots=mGjZ4lR3B5&sig=ACfU3U2SYuLwBPE5CBw4BEL8KvmSJpSRmg&hl=ru&sa=X&ved=2ahUKewjd-ojohYnqAhWwl4sKHcs3D8kQ6AEwAHoECAoQAQ#v=onepage&q=We%20must%20build%20bridges%20of%20cooperation%20and%20trust%20%E2%80%93%20not%20drive%20the%20wedge%20of%20disunity%20and%20really%2>].

C%20its%20what%20it%20is%2C%20division.%20Its%20Pure%2C%20unadulte rated%20division.%20We%20have%20to%20unify&f=false].

Іншим не менш важливим стилістичним прийомом у політичному дискурсі постає метонімія, сутність якої полягає у перенесенні значення за суміжністю, під чим розуміємо і суміжність просторову. На відміну від метафори метонімія створює і зберігає образ. Як і метафору, метонімію використовують для відбиття образних фактів дійсності. Окрім цього вона демонструє суб'єктивне ставлення автора висловлювання до певного явища, про яке йдеться у висловлюванні. Наприклад: «*Washington flourished-but the people did not share in its wealth*» [<https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/the-inaugural-address/>].

Далі потрібно зазначити важливість синекдохи, сутність якої полягає у перенесенні з частини на ціле або з цілого на частину, тобто використовується для заміщення слова іншим для більшої виразності. Наприклад: «*two world wars that dethroned fascism*», де елемент *fascism* замінює *government* [<https://books.google.com.ua/books?id=GCtcDwAAQBAJ&pg=PA150&lpg=PA150&dq=two+world+wars+that+dethroned+fascism&source=bl&ots=Z9SL0ShyvI&sig=ACfU3U0BqjYHUdBX3X1XPxAi7fMS9XJH2Q&hl=ru&sa=X&ved=2ahUKewjUkazhhonqAhUIrosKHe1EBvQQ6AEwAnoECAUQAQ#v=onepage&q=two%20world%20wars%20that%20dethroned%20fascism&f=false>].

Також важливим елементом стилістичної системи є іронія, сутність якої полягає у комічному висміюванні щодо тих чи тих негативних якостей чи явищ. Утім, іронія зазвичай викликає не сміх, а незадоволення викриттям негативних рис і характеристик певної особи. Наприклад: «*She is allowed to do that, but I'm not? Sound fair, sounds fair*» [https://books.google.com.ua/books?id=yrjsBAAAQBAJ&pg=PT62&lpg=PT62&dq=She+is+allowed+to+do+that,+but+I%E2%80%99m+not?+Sound+fair,+sounds+fair&source=bl&ots=AnHLNUg80n&sig=ACfU3U1Ez_4ck4rg8t08X-

JC26pmZWhNuQ&hl=ru&sa=X&ved=2ahUKEwi64s3Eh4nqAhUKtYsKHytNA_IQ6AEwAHoECAcQAQ#v=onepage&q=She%20is%20allowed%20to%20do%20that%2C%20but%20I%E2%80%99m%20not%3F%20Sound%20fair%2C%20so unds%20fair&f=false].

Інша підгрупа містить прийоми, що ґрунтуються на взаємодії твірних (первинних) та похідних (вторинних) значень.

Наслідком такої взаємодії передусім постає полісемія, або багатозначність, слова, сутність якої полягає у наявності декількох значень у певної лексичної одиниці. Наприклад: «*Germany sells arms to Saudi Arabia*» [<https://www.dw.com/en/germany-reduces-arms-sales-to-saudi-arabia/a-51223414>], де слово *arms* («руки» за первинним значенням) має значення «зброя».

Наступну підгрупу формують слова, здатні виражати емоційні потенції мовця. Це вигуки, епітети та оксюмори.

Вигуками є формально незмінні слова окремої частини мови, які зазвичай є неподільними та постають у мовленні як односкладні речення. Вони слугують для втілення емоційного стану людини без зазначення на них конкретно, також вони не є членами речення. В англійській мові останнім часом у словниках стали зазначать *you know* як вигук, з чим не можна не погодитися. І в англійській, і в українській мові існують складені вигуки на зразок *скажіть будь ласка!, ти тільки подумай!* тощо. Наприклад: «*There is a tremendous hatred out there. And what I wanna do is find out what it – you know, you can't solve a problem until you find out what's the root cause*» [<https://aryatra.com/problem-solving-skills/>].

Епітети визначають як засоби виразності, що ґрунтуються на виділенні якоїсь якості або ознаки певного явища. Цей засіб створено за допомогою атрибутивних слів або словосполучень, що сприяють зрозуміти точку зору індивідуального сприйняття. Тому епітети вважають основним засобом відбиття індивідуальної думки. Наприклад: «*Crooked Hillary Clinton is*

spending a fortune on ads against me. I am the one person she doesn't want to run against. Will be such fun!»

[<https://books.google.com.ua/books?id=86utDAAAQBAJ&pg=PT15&lpg=PT15&dq=Crooked+Hillary+Clinton+is+spending+a+fortune+on+ads+against+me.+I+am+the+one+person+she+doesn%27t+want+to+run+against.+Will+be+such+fun!&source=bl&ots=uIPg1Y-kaV&sig=ACfU3U0UnPjNrNBzfXw-YxnH8KU5eHz61Q&hl=ru&sa=X&ved=2ahUKEwj935n0iYnqAhXJtYsKHWddApQQ6AEwAHoECAoQAQ#v=onepage&q=Crooked%20Hillary%20Clinton%20is%20spending%20a%20fortune%20on%20ads+against+me.%20I%20am%20the%20one%20person%20she%20doesn't%20want%20to%20run%20against.%20Will%20be%20such%20fun!&f=false>].

Іншим засобом досліджуваного зразка постає оксюморон, сутність якого полягає в семантичній несполучованості двох слів з протилежними значеннями. Наприклад: «*Nothing was stolen. I had an honest thief*», де спостерігаємо контекстуальний оксюморон, що втілено не лише у словосполученні, а у цілому реченні.

Окрему підгрупу формують стилістичні прийоми, підґрунтям яких є взаємодія логічних (денотативних, первинних) та номінальних (похідних, конотативних, вторинних) значень слів. Це антономазія, порівняння, евфемізми, гіперболи.

Антономазією називають один із випадків метонімії, що передбачає заміну назви або імені з зазначенням якоїсь суттєвої особливості предмета або його відношення до чогось. Вона буває мовною й мовленнєвою. Наприклад: «*Once again, Clinton was **the Comeback Kid***» [<https://www.npr.org/sections/itsallpolitics/2012/09/05/160592311/bill-clinton-politics-comeback-kid-rides-again-at-the-dnc>].

Евфемізми є словами, які використовують як синонімічні їм слова або певних виразів. Ці елементи використовують для того, щоб позначити поняття, які вже мають певну назву, проте вважаються грубими. Цей прийом

використовують для надання політкоректності певному текстові, для створення іронії, або пом'якшення, ухилення від негативної оцінки того чи того в принципі негативного явища. Наприклад: «*She's a lady with doubtful age. It's funny, isn't it?*»
[\[https://books.google.com.ua/books?id=eeBMAAAAMAAJ&pg=PA193&lpg=PA193&dq=She%E2%80%99s+a+lady+with+doubtful+age.+It%E2%80%99s+funny,+isn%E2%80%99t+it?&source=bl&ots=Y9eE01Jy1B&sig=ACfU3U2-yRRSqUgrr62-Vt1wULYT22LhHg&hl=ru&sa=X&ved=2ahUKEwjE15DfionqAhXXvosKHUqPD_wQ6AEwAHoECAkQAQ#v=onepage&q=She%E2%80%99s%20a%20lady%20with%20doubtful%20age.%20It%E2%80%99s%20funny%2C%20isn%E2%80%99t%20it%3F&f=false\]](https://books.google.com.ua/books?id=eeBMAAAAMAAJ&pg=PA193&lpg=PA193&dq=She%E2%80%99s+a+lady+with+doubtful+age.+It%E2%80%99s+funny,+isn%E2%80%99t+it?&source=bl&ots=Y9eE01Jy1B&sig=ACfU3U2-yRRSqUgrr62-Vt1wULYT22LhHg&hl=ru&sa=X&ved=2ahUKEwjE15DfionqAhXXvosKHUqPD_wQ6AEwAHoECAkQAQ#v=onepage&q=She%E2%80%99s%20a%20lady%20with%20doubtful%20age.%20It%E2%80%99s%20funny%2C%20isn%E2%80%99t%20it%3F&f=false).

Також надто важливим стилістичним прийомом постає гіпербола, сутність якої полягає у перебільшенні якостей, характеристик того чи того предмета, об'єкта, явища тощо. Основою гіперболізації доволі часто постає метафора. Наприклад: «*But for too many of our citizens, a different reality exists: Mother sand children trapped in poverty in our inner cities; rusted-out factories cattered like tombstones across the landscape four nation; an education system flush with cash, but which leaves our young and beautiful students deprived of knowledge; and the crime and gang sand drugs that have stolen too many lives and robbed our country of so much unrealized potential*»
[\[https://www.japantimes.co.jp/news/2017/01/21/world/politics-diplomacy-world/full-transcript-donald-trumps-inaugural-address/#.Xu0sjGgzblIU\]](https://www.japantimes.co.jp/news/2017/01/21/world/politics-diplomacy-world/full-transcript-donald-trumps-inaugural-address/#.Xu0sjGgzblIU). У цьому реченні маємо декілька гіпербол: люди (*trapped*) захвачені подібно до звірів, порожні заводи подібні до (*tombstones*) могильних плит тощо.

Синтаксичні засоби в політичному дискурсі відіграють надважливу роль. Вони, формуючи усні та письмові промови політиків, мають низку особливостей.

1. Відсутність довгих і складних за структурою речень.

2. Чітке формулювання й чітка побудова речення, фрази, абзаца, складного синтаксичного цілого. Наприклад: *It was too **terrible** and **awful** to be true* [https://books.google.com.ua/books?id=nQLFjsH6WrMC&pg=PT58&lpg=PT58&dq=It+was+too+terrible+and+awful+to+be+true&source=bl&ots=rIeLr6sK1w&sig=ACfU3U2AaciB_mkRdGHkRZajDEca0rzP4g&hl=ru&sa=X&ved=2ahUKEwiWxe38i4nqAhXNpYsKHRsUCf4Q6AEwAXoECAkQAQ#v=onepage&q=It%20was%20too%20terrible%20and%20awful%20to%20be%20true&f=false].

3. Поява паралелізмів та великої кількості синонімів. Наприклад: *Nothing was **concealed** or **hidden** from my view, and every piece of information that I sought was **openly** and **frankly** given* [<https://books.google.com.ua/books?id=qjnLCgAAQBAJ&pg=PT78&lpg=PT78&dq=Nothing+was+concealed+or+hidden+from+my+view,+and+every+piece+of+information+that+I+sought+was+openly+and+frankly+given&source=bl&ots=v8umcm8DDX&sig=ACfU3U3q3tVXujG36VXkYFL67HIUFSS90g&hl=ru&sa=X&ved=2ahUKEwjLz47FjYnqAhVrwIsKHfobDyUQ6AEwANoECACQAQ#v=onepage&q=Nothing%20was%20concealed%20or%20hidden%20from%20my%20view%20and%20every%20piece%20of%20information%20that%20I%20sought%20was%20openly%20and%20frankly%20given&f=false>].

4. Повтори, які відображають важливі, змістовні слова, речення, що ефективно імплементують основну думку мовця.

5. Використання питальних (часто – з елементами риторичності) та окличних речень. Наприклад: «*And when she said irredeemable, they are irredeemable!*», «*Why didn't you do something about it? She talks about taxes. Why didn't she do it about it*» [<https://time.com/4486502/hillary-clinton-basket-of-deplorables-transcript/>].

6. Використання еліптичних речень, сутність яких полягає у пропуску слів, що не мають суттєвого навантаження для певного конкретного висловлювання. Наприклад: «*I will be holding a major news conference in New*

York City with my children on December 15 to discuss the fact that I will be leaving my ...» [<https://twitter.com/realdonaldtrump/status/803926488579973120>].

7. Використання інверсивного порядку слів у реченні з метою запобігання великої кількості підрядних речень або інших синтаксичних зворотів, а також для виділення певного змісту та збільшення ефективності висловлювання. Наприклад: «*Rarely can Hillary has been faced with such a problem*» [<https://books.google.com.ua/books?id=H2hRAVkc0nMC&pg=PA10&lpg=PA10&dq=Rarely+can+Hillary+has+been+faced+with+such+a+problem&source=bl&ots=gZnLsDmbSi&sig=ACfU3U0om8L7-MOyjNDSaVwtjw7wEXIr-w&hl=ru&sa=X&ved=2ahUKEwic0MzijonqAhWxlosKHRBjBGMQ6AEwAHoECAoQAQ#v=onepage&q=Rarely%20can%20Hillary%20has%20been%20faced%20with%20such%20a%20problem&f=false>].

8. Вживання речень із сурядним зв'язком з метою поєднання двох подій, пов'язаних між собою в часі й просторі. Наприклад: «*Bullying is up and a lot of people are feeling uneasy, a lot of kids are expressing their concerns*» [https://books.google.com.ua/books?id=BbqWQ0OX1L4C&pg=RA1-PA27&lpg=RA1-PA27&dq=Bullying+is+up+and+a+lot+of+people+are+feeling+uneasy,+a+lot+of+kids+are+expressing+their+concerns&source=bl&ots=5puHvCQKwc&sig=ACfU3U2TcLRt4VEANAiF_vOWmuHaqZJOeQ&hl=ru&sa=X&ved=2ahUKEwi9w_D-jonqAhXuwsKHRVoCq4Q6AEwAXoECAoQAQ#v=onepage&q=Bullying%20is%20up%20and%20a%20lot%20of%20people%20are%20feeling%20uneasy%20a%20lot%20of%20kids%20are%20expressing%20their%20concerns&f].

9. Вживання речень з атрибутивним, предикативним, ад'єктивним та ін. різновидами підрядного зв'язку. Наприклад: «*And now she wants to sign TPP, even though she said now she's for it*», «*I began this campaign because I was so tired of seeing such foolish things happen to our country*» [<https://books.google.com.ua/books?id=bdQDAAAAMBAJ&pg=PA72&lpg=PA72>].

[2&dq=I+began+this+campaign+because+I+was+so+tired+of+seeing+such+foolish+things+happen+to+our+country&source=bl&ots=7HgHYTq9rM&sig=ACfU3U2Fhj4LJbfT9WeFShZDd_X2r5wWJQ&hl=ru&sa=X&ved=2ahUKEwiT7_fQj4nqAhVwxIsKHbYjCpMQ6AEwAHoECAcQAQ#v=onepage&q&f\].](https://www.youtube.com/watch?v=I+began+this+campaign+because+I+was+so+tired+of+seeing+such+foolish+things+happen+to+our+country&source=bl&ots=7HgHYTq9rM&sig=ACfU3U2Fhj4LJbfT9WeFShZDd_X2r5wWJQ&hl=ru&sa=X&ved=2ahUKEwiT7_fQj4nqAhVwxIsKHbYjCpMQ6AEwAHoECAcQAQ#v=onepage&q&f)

Отже, очевидно, що політичний дискурс вимагає вжитку універсальних стилістичних засобів, які автоматично стають індивідуальними, притаманними лише цьому дискурсові з його лексичними, синтаксичними та – в цілому – стилістичними особливостями.

1.4. Особливості перекладу стилістичних засобів у текстах політичної комунікації

У політичній галузі переклад постає доволі складним і відповідальним процесом. Адже перекладач має бути досвідченим не лише в лінгвістичній царині, але і в політичній. О. В. Федоров зауважує, що переклад завжди успішний, коли фахівець знаходиться у контексті політичної ситуації, знається на тому предметі, про який йдеться у процесі перекладу. Перекладачу завжди доводиться враховувати не лише контекст, а й культурні особливості країн мови оригіналу й тієї мову, якою він перекладає. Він має знати історію цих країн, культурологічне підґрунтя, політичну ситуацію, погляди політичних лідерів щодо історичних та сучасних подій і ситуацій, а отже, долати міжмовну асиметрію. Перекладач мусить «вкладати в текст і віднімати від нього більше інформації, ніж в ньому експліцитно виражено». Фактично він здійснює взаємодію й взаємопроникнення не лише двох мов, але й двох культур в межах політичного дискурсу. А оскільки, як ми зазначали раніше, політичний дискурс є складним та різнокомпонентним за своїм вмістом, містячи елементи інших дискурсів, переклад політичного дискурсу можна вважати різновидом міждискурсивної діяльності.

Релевантність перекладу полягає не лише в розумінні лексичних одиниць чи синтаксичній та граматичних конструкцій, але, що найважливіше, в розумінні й вмінні інтерпретувати концепти й концептосфери мови оригіналу й мови, якою переклад здійснюється.

Перекладач має вивчати основні концепти політичного дискурсу, аналізувати особливості їхньої репрезентації і у мові оригіналу, і у мові перекладу. Політичний дискурс наповнений вербальними репрезентантами культурних особливостей (концептів), ці репрезентанти відбивають загальні й індивідуальні особливості функціонування національних культур. Тому переклад лексичних одиниць усних та письмових політичних текстів постає досить складним: перекладач мусить не лише виокремлювати значущі культурологічні компоненти, наприклад, промов політиків, а ще й ретранслювати їх, адаптуючи для реципієнта, зважаючи на його культурну базу. Мовні репрезентанти концептів завжди пов'язані з поняттями прецедента й прецедентного феномена.

Як і переклад вербалізованих репрезентантів концептів, ретранслювання прецедентних феноменів (будь-яких значущих і відомих імен, подій, ситуацій, висловлювань, уривків текстів або цілих текстів, які часто вживаються і тому легко розпізнаються членами певної культурної спільноти) є також одним зі складних перекладацьких завдань. Політичний дискурс містить велику кількість посилань на історичні або культурні події тієї чи держави. Наприклад, через те, що політичні тексти США вирізняються прецедентною насиченістю та містять величезну кількість сакральних алюзій, перекладач зіштовхується з проблемою вибору заміни, пропуску або, в решті решт, перекладу цих прецедентів. Передбачається, що він має бути ерудований в цій галузі, а також оперувати базовими знаннями про країну і її культуру.

Особливої ж уваги у процесі перекладу політичних текстів потребує переклад стилістичних засобів, якими ці тексти бувають оздоблені задля

створення того чи іншого стилістичного ефекту та ефекту впливу на реципієнта.

Переклад політичної метафори. Передусім, цей засіб може надавати політичному мовленню «емотивність та експресивність». Нині політична метафора постає як найбільш значущий засіб, за допомогою якого політики можуть вплинути на свідомість власної аудиторії. Для метафори є характерними такі функції: когнітивна, комунікативна, естетична, функція впливу на мислення людей, функція створення потрібного іміджу певного політика. Ці функції працюють на фінальний результат – прийняття певних рішень реципієнтами.

Перекладач обирає сам, чи зберігати образність у процесі перекладу або виконати буквальний переклад, знайшовши відповідники в мові перекладу, створюючи нові образні елементи, застосовуючи описові конструкції тощо. Наприклад: *I will do everything I can as Prime Minister to steady the **ship** over the coming weeks and months...*[<https://books.google.com.ua/books?id=TS2tDQAAQBAJ&pg=PT413&lpg=PT413&dq=I+will+do+everything+I+can+as+Prime+Minister+to+steady+the+ship+over+the+coming+weeks+and+months&source=bl&ots=6HAiF6r8Yk&sig=ACfU3U34FAR4JbyAANGuVnnzOsKIttKRzg&hl=ru&sa=X&ved=2ahUKEwiRsoyFkInqAhULkMMKHSUCI8Q6AEwAHoECAkQAQ#v=onepage&q=I%20will%20do%20everything%20I%20can%20as%20Prime%20Minister%20to%20steady%20the%20ship%20over%20the%20coming%20weeks%20and%20months&f=false>] – *Я на посаді прем'єр-міністра зроблю все можливе, щоби втримати **корабель** на плаву протягом тривалого часу. Або: Я на посаді прем'єр-міністра зроблю все можливе для стабільності **країни** протягом тривалого часу.*

Переклад епітетів. Епітети у політичному дискурсі, як і метафора, вживаються для експресивної оцінки дійсності, що її відзеркалено у тому чи тому тексті. Епітети сприяють набуттю певним виразом нового значення або

сміслового відтінку, емоційної забарвленості тощо. Отже, вони виконують функцію емоційного та оціночного впливу.

У процесі перекладу епітетів перекладач має врахувати як стилістичні особливості політичного тексту, так і контекст вжитку епітетів. Найбільш правильним шляхом тут постає пошук тотожного за експресивною функцією еквівалента епітета в мові, якою здійснюється переклад. З іншого боку, переклад епітетів вимагає різноманітних перекладацьких модифікацій, як от: конкретизація, компенсація, опущення тощо. Наприклад: *I am honoured to be in the timeless city of Cairo...* [<http://statics.ccma.cat/multimedia/pdf/8/8/1244113426088.pdf>] – *Я гордий тим, що знаходжуся у вічному місті – Каїрі.*

Переклад антитези. Цей стилістичний прийом покликаний посилювати виразність за рахунок протиставлення або контрасту образів, явищ, подій, понять. Метою вжитку антитези в політичному дискурсі є протиставлення власних поглядів, думок і позицій поглядам візаві, які апріорі постають негативними.

Антитеза постає універсальним стилістичним прийомом; його знаходимо як в англomовному, так і в українomовному політичному дискурсі. Тому у процесі перекладу правильним є збереження антитези як засобу виразності в тексті перекладу, оскільки цей прийом має важливу функцію виокремлення ключовою інформації та загострює увагу реципієнтів щодо викладених у тексті необхідних фактів і подій. Наприклад: *The good news is that today, the economy is **growing** again;... poverty is **falling** again* [https://books.google.com.ua/books?id=TsEgDgAAQBAJ&pg=PT275&lpg=PT275&dq=The+good+news+is+that+today,+the+economy+is+growing+again;%E2%80%A6+poverty+is+falling+again&source=bl&ots=nS0d84QzeE&sig=ACfU3U2nYuVyUsf3tDyF6Fck4WdGwz7_3Q&hl=ru&sa=X&ved=2ahUKewjUkqnbkInqAhVSmMMKHRJcBx0Q6AEwAHoECAkQAQ#v=onepage&q=The%20good%20news%20is%20that%20today%20the%20economy%20is%20growing%20again]

%3B%E2%80%A6%20poverty%20is%20falling%20again&f=false]. У цьому випадку вистачить буквального перекладу: *Сьогодні маємо хороші новини: економіка знову зростає; ... рівень бідності знижується.*

Переклад гіпербол, евфемізмів, ідіом тощо здійснюється пошуком у мові перекладу стилістичних еквівалентів.

Переклад паралельних конструкцій. Паралелізм є стилістичним синтаксичним прийомом, за якого декілька синтаксичних конструкцій побудовано однаково. Ці конструкції, повторюючись, створюють ритмічний малюнок, що робить мовлення ще більш переконливим. В політичному дискурсі синтаксичний паралелізм застосовують з метою надання текстові емотивності й переконливості.

У процесі перекладу такі конструкції мають структурно зберігатися в мові перекладу для передачі ефекту переконливості й емоційності. Паралельні синтаксичні конструкції мають ідентичні функції і в англійській, і в українській мовах. Їхні функції в обох мовах також збігаються. Наприклад: *Lithuanians faced down tanks. Latvians manned barricades.* – *Литовці встали проти танків. Латвійці вийшли на барикади.*

Переклад перифраза. Перифраз є синтаксичним стилістичним прийомом, сутність якого полягає в описовому позначенні об'єктів та явищ. Головна його функція – посилення виразності тексту, створення ефективності висловлювання.

У процесі перекладу перифраза потрібно враховувати низку чинників, як от: узуальні особливості мови перекладу, час і місце перекладу, цільова аудиторія. Від актуалізації того чи того чинника перекладач або зберігає прийом перифраза шляхом буквального перекладу або пошуку еквівалентів у мові перекладу, або застосовує такі модифікації, як конкретизація, опущення, смислове розвинення. Наприклад: *...they risk the confidence and faith of those who rely upon the blue helmets...* – *Вони ризикують довірою і підтримкою тих, хто вірить у блакитні каски...*

Переклад риторичного питання. Цей синтаксичний стилістичний прийом постає у формі запитання, відповідь на яке апіорі відома. Його використовують для виділення смислових центрів політичного мовлення, формування передбаченої думки реципієнтів тощо.

У процесі перекладу потрібно також використовувати прийом риторичного питання, оскільки він у мові перекладу допомагає досягти того ж ефекту. Адже цей він постає універсальним в обох мовах, тому його й слід зберігати. Наприклад: *How should we respond to these trends?* [<https://www.ezopandassociates.com/nwsltr201009.html>] – *Як ми маємо реагувати на ці тенденції?*

Переклад градації. Градація є також синтаксичним стилістичним прийомом, сутність якого полягає у розташуванні декількох елементів у мовленні, які перераховуються в порядку збільшення або зменшення їхньої емоційної або експресивної значущості.

Зазначений прийом доволі часто використовують політики у публічних виступах як в англійській, так і в українській мові політичного дискурсу. Оскільки градація має в обох мовах тотожні функції, його потрібно зберігати у процесі перекладу. Наприклад: *Organized crime groups, who are largely behind this modern slavery, lure, dupe and force innocent men, women and children into extreme forms of exploitation* [<https://www.gla.gov.uk/media/1576/a-modern-response-to-modern-slavery.pdf>] – ... *Кримінальні угруповання, які несуть відповідальність за випадки рабства, заохочують, обдурюють та примушують безвинних чоловіків, жінок і дітей ставати об'єктами жорстоких форм експлуатації...*

Отже, політична мова є офіційною мовою державної влади, має власні особливі засоби впливу на суспільство. Неточний переклад політичних текстів може мати дуже вагомні наслідки, як от: перешкоджання іміджу політика, негативний вплив на результат перемовин, політичні конфлікти. Тому надважливим завданням перекладача постає збереження бажаного

комунікативного ефекту. Для досягнення цього ефекту перекладач повинен дослідити функції, стилістичні особливості, лексичні й синтаксичні засоби політичного дискурсу. Перекладач політичної галузі повинен мати великий обсяг фонових знань, добре орієнтуватися у країнознавчих особливостях. У нього, звичайно, має бути великий лексичний запас.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ I

Аналіз теоретичних джерел показав, що дискурс у сучасній науці розуміють як абстрактний інваріантний опис структурно-семантичних ознак, що реалізований у конкретних текстах. Дискурсом також вважають особливе використання мови, в нашому випадку англійської, для втілення автентичної ментальності, а також особливої ідеології. Усе це активізує певні параметри мови й потребує застосування адекватних для комунікативної ситуації граматичних форм та відповідних правил вживання лексики.

Дискурс має чотири основні складники: адресант (мовець), текст, адресат і ситуація / контекст. Усі вони постають специфічними в політичному дискурсі. Адресантом у цьому конкретному контексті є політик або політична партія, адресатом – конкретні соціальні групи. Повідомлення, яке сприймає адресат, спрямовано на формування певного знання, а також на примусове домінування в менталітеті нації певних ціннісних стереотипів. Політичний дискурс вирізняється неоднорідністю задіяних в ньому мовних та мовленнєвих ресурсів. Окрім вербальних знаків та паралінгвістики суттєвими є політична символіка та емблематика, семіотика простору.

До політичного дискурсу застосовують відповідні до його специфіки методи дослідження. Це критичний, когнітивний, описовий та кількісний методи, які є універсальними. Важливим для нашого дослідження є прийом метафоричного моделювання у межах когнітивного методу. Ідею про кризову природу метафоричного мислення в царині політики було доведено як на

грунті вітчизняного, так і на грунті зарубіжного політичного дискурсу. Науковці виявили залежність частоти вжитку метафор у політичному дискурсі певної держави від соціально-економічного становища цієї держави. Унаслідок низки досліджень політичну метафору стали вважати показником ступеня соціальної напруженості.

Як реалізація будь-якого конкретного жанру тексти політичного дискурсу мають власний стилістичний інструментарій, який умовно складає три групи: фонетичний, лексичний та синтаксичний. Усі стилістичні прийоми є засобами художньої виразності, утім, не всі засоби художньої виразності постають стилістичними прийомами.

Серед лексичних засобів найголовніше місце посідає метафора, сутність якої полягає у асоціативному перенесенні значення за функцією чи схожістю. У політичному дискурсі використовують всі види метафор: прості та розгорнуті, або розширені. Серед метафор розрізняють мовні й мовленнєві, останні з яких є найбільш оригінальними й такими, що найточніше віддзеркалюють реальну дійсність, і завжди мають певне конотативне оцінне значення. Мовна ж метафора, навпаки, будучи закріпленою у словниках, має нечітку образність, певне нашарування, притаманне штампам.

Іншим, не менш важливим, стилістичним прийомом у політичному дискурсі постає метонімія, сутність якої полягає у перенесенні значення за суміжністю, під чим розуміємо й суміжність просторову. На відміну від метафори метонімія створює й зберігає образ. Як і метафору, метонімію використовують для відбиття образних фактів дійсності. Крім цього вона демонструє суб'єктивне ставлення автора висловлювання до певного явища, про яке йдеться у висловлюванні.

Іронія також є важливим елементом стилістичної системи, сутність якої полягає у комічному висміюванні тих чи тих негативних якостей чи явищ.

Утім, іронія зазвичай викликає не сміх, а незадоволення викриттям негативних рис і характеристик певної особи.

Політичний дискурс вимагає вжитку універсальних стилістичних засобів, які автоматично стають індивідуальними, притаманними лише цьому дискурсові з його лексичними, синтаксичними та – в цілому – стилістичними особливостями.

У політичній галузі переклад постає доволі складним і відповідальним процесом. Адже перекладач має бути досвідченим не лише в лінгвістичній царині, але і в політичній. Релевантність перекладу полягає не лише в розумінні лексичних одиниць чи синтаксичний та граматичних конструкцій, але, що найважливіше, в розумінні й вмінні інтерпретувати концепти й концептосфери мови оригіналу й мови, якою переклад здійснюється.

РОЗДІЛ II. КОНЦЕПТУАЛЬНА МЕТАФОРА У ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ ТА ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ

2.1. Роль метафори під час інтерв'ю з політичними діячами

Як свідчать лінгвістичні дослідження, принципи й перспективи аналізу концептуальної метафори в межах політичного дискурсу були прописані у праці Дж. Лакоффа та М. Джонсона «Metaphors We Live by».

Е.В. Будаєв та А.П. Чудінов вважають, що найбільшим внеском у вивчення політичної метафори є теорія блендінгу. Прихильники теорії концептуального інтегрування, або блендінгу, демонструють її сутність на прикладі досить відомої свого часу у Сполучених Штатах Америки метафори, що має переклад: «Якби Клінтон був Титаніком, то потонув би айсберг». У цій інтегрованій ситуації здійснено концептуальне змішення двох вихідних ментальних просторів, де президент порівнюється з надійним судном, а певний конфлікт – з айсбергом. У цій ситуації запозичено як фреймову структуру «Титанік», що окреслює подорож океаном до пункту призначення та зіткнення з чимось величезним, небезпечним та, відповідно, неприємним, так і каузальну структуру й структуру події за сценарієм «Клінтон», сутність якого містить вислів «Клінтон уцілів, а не потонув, не зазнав поразки».

Науковець Р.Д. Андерсон, наприклад, зазначає, що метафора постає чинником, що має великий вплив на суспільні процеси. Його теорія дотична до думок Дж. Лакоффа та М. Джонсона стосовно прагматичного потенціалу концептуальної метафори.

Отже, метафору взагалі розуміють як «номінативний засіб або стилістичний троп, в якому слова й вирази вживаються в перенесеному значенні на ґрунті подібності явищ, що іменуються». Традиційне потрактування розширюється у контексті розуміння концептуальної

метафори. Це розуміння є одним із складників теорії концептуальної метафори, яка має на меті пояснення мовних і мовленнєвих явищ з урахуванням їхнього зв'язку з системою мислення.

Концептуальна метафора вимагає всебічного розгляду, одним із шляхів якого постає дескриптивний аналіз (див. підрозділ 1.2.) політичного дискурсу взагалі та концептуальної метафори зокрема. Значне місце у межах дескриптивного методу посідає теорія дискурсивного розуміння метафори, в якій метафора постає не засобом аргументації, а соціальним феноменом, відбиттям спільних для певної групи людей уявлень, що впливають на моделювання й побудову соціальної реальності. Прибічники цієї теорії (Й. Вальтер, Й. Хельмиг, Р. Хюльссе) вважають, що сам дискурс породжує метафори, які стають «агентами дискурсу», а індивідуально-когнітивним особливостям політичного дискурсу (політичної комунікації) приділяють мінімум уваги.

У працях суто лінгвістичного спрямування метафору розглядають лише як мовний (стилістичний) засіб, який може бути компонентом відповідного дискурсу, наприклад політичного. Утім, сьогодні вивчення політичних метафор має лінгвокогнітивне спрямування, пов'язане з появою і еволюціонуванням теорії концептуальної метафори як механізму мислення, який є підґрунтям мовної метафори. Постулати цієї теорії використовують у сучасних працях, пов'язаних із дослідженням концептуальних метафор у межах політичного дискурсу, сприяючи поглибленню розуміння й потрактування політичної метафори як когнітивного механізму ідеологічного впливу.

Отже, у відповідності до теорії когнітивної метафори, «за метафорою як фактом мови й мовлення стоїть метафора як когнітивний механізм, призначений для обробки інформації про абстрактні об'єкти, що перцептивно не сприймаються, шляхом їх порівняння з об'єктами конкретними, що мають перцептивну основу».

На переконання С. А. Жаботинської, «в концептуальній метафорі наявна взаємодія не лише окремих концептів, а й цілих доменів, або широких поняттєвих галузей, що містять різні суміжні концепти». У ній задіяні цільовий і вихідний концепти, або домени. Наслідуючи думку С. А. Жаботинської, ми звертаємо увагу на градацію та цільове призначення концептуальних метафор. Отже, наприклад, цільовий концепт (домен), який сприймається за допомогою метафори, є концептуальним референтом. Використаний для зіставлення вихідний концепт (домен) є концептуальним корелятом. «Референт і корелят мають належати до різних поняттєвих просторів, тобто мають бути розведеними у думці». У процесі зіставлення референта й корелята застосовують перехресне картування, про яке оглядово згадано у попередньому розділі. Ця методика полягає у проєкції певних характеристик корелята на певні характеристики референта. Метафоричне картування, у свою чергу, містить інференці – складники корелятивного домена, які експліцитно не виявлені у мовній формі, але можуть бути зрозумілими завдяки їй.

Характерні риси референта, що репрезентовані внаслідок застосування метафори, а також критерії їхнього вибору пов'язані з явищем висвітлення або приховування. Це означає актуалізацію, або висвітлення, одних властивостей референта й водночас приховування якихось інших його властивостей. Тому розуміння різних характеристик референта вимагає декількох корелятів. Внаслідок цього декілька корелятивних концептів (доменів), що мають відношення до спільного референта, утворюють **діапазон метафори**. Кожен корелятивний концепт може взаємодіяти з цілою низкою референтних концептів, а не лише з якимось одним з них. Декілька референтних концептів, що мають відношення до спільного корелята, формують **спектр метафори**. Внаслідок взаємодії референтного й корелятивного концептів виникає велика кількість метафоричних

висловлювань, дослідження яких і вимагає певного механізму опрацювання матеріалу.

Як зазначає І.В. Іванова, «концептуальна метафора або метафоричні концепти... є наслідком репрезентації (conceptual mapping) знань про певну концептуальну галузь в термінах іншої концептуальної галузі (conceptual domain)». Відповідно до теорії концептуальної метафори, метафоричній концептуалізації підлягають абстрактні сфери, зокрема час, простір, життя людини, її соціальний статус, особисті стосунки, емоції, мисленнєва діяльність, економічна галузь, політична царина. Всі вони об'єктивуються в мові через певні відомі завдяки емпіричному досвіду ситуації або події.

Під час інтерв'ю, формуючи образ політика, журналісти намагаються оминати шляхи логічного аргументування, оскільки воно може бути порушено іншим, більш влучним створенням образу. Сам політик, формуючи власний імідж, також оминає певні логічні зв'язки між реальними фактами і власним висловлюванням. І журналіст, і політик використовують для цього концептуальну метафору як основний механізм імплементації позамовної дійсності.

Отже, для створення образу політика в англomовному політичному дискурсі, в тому числі в інтерв'ю з політичним діячем, використовують комплексні когнітивні структури, які пов'язують описувану ситуацію з когнітивною й культурологічною базою читачів або глядачів та здійснюють емоційний вплив на реципієнта, формуючи його відношення до особистості того чи того політика. Такими механізмами І. В. Іванова вважає «1) онтологічні метафоричні концепти, які дозволяють бачити події, дії, емоції, ідеї тощо як певну сутність або субстанцію; 2) орієнтаційні метафоричні концепти, які не визначають один концепт в термінах іншого, але організують всю систему концептів по відношенню один до одного (більшість цих метафор пов'язані з орієнтуванням у просторі)».

Дійсно, роль метафори під час інтерв'ю з політичними діячами неможливо переоцінити. По-перше, як вже було зазначено, вона «працює» на створення позитивного (або негативного) іміджу окремого політика. По-друге, концептуальна метафора, в межах створення політичного образу, демонструє рівень знань та освіченості особи, з якою проводять інтерв'ю. По-третє, демонструє ступінь зацікавленості (або незацікавленості) політика проблемами його аудиторії. По-четверте, застосування концептуальної метафори в інтерв'ю демонструє професійні якості журналіста та його обізнаність щодо особи політика й напряму його роботи. Але й перекладач політичного інтерв'ю не залишається осторонь від тих вимог і викликів, які створює застосування метафори.

Згідно з законом збереження метафори у процесі перекладу потрібно за будь-яких умов намагатися зберегти метафоричний образ. Його інтерпретація впливає на прагматику, а також на відповідність намірів (інтенції) автора і на врахування соціально-культурних, психологічних та ін. відмінностей між представниками двох певних мовних культур. Тому переклад політичних концептуальних метафор вимагає акцентування уваги на наявності цілої низки його прийомів. Способи перекладу метафор досліджуваного зразка запропонувала Т.О. Казакова, серед яких виокремила:

- 1) повний переклад, який використовується для метафоричних одиниць, коли в мові оригіналу і в мові перекладу збігаються не лише певні сполучення, а також і наявні традиції відбиття певної емоційно-оціночної інформації, що є основою певної конкретної метафори;
- 2) переклад із заміщенням, який використовується у випадках асоціативної або лексичної невідповідності між елементами метафори в мові оригіналу і мові перекладу;
- 3) додавання / опущення (експлікація / імплікація), яке застосовується у випадках, коли певна міра збігу в мові оригіналу і мові перекладу

кардинально відрізняється, і тому потрібна експлікація змісту, закладеного в тексті оригіналу, або, навпаки, імплікація втіленого в тексті оригіналу;

4) традиційна відповідність (еквівалентність) використовується стосовно метафор фольклорного, біблійного, античного походження, коли в мові оригіналу і мові перекладу наявні традиційно різні способи відбиття метафоричної схожості;

5) структурне трансформування (модифікування) застосовується за розрізнення традиційного граматичного оформлення метафори в мові оригіналу і мові перекладу;

б) паралельна відповідність є характерною для перекладу текстів, які були побудовані на базі поширеної метафори, коли потрібно структурне перетворення або заміна вихідної метафори, а образ необхідно зберігати згідно з характером інформації, що передається.

Наприклад: *With the 2020 presidential election cycle already underway, we know that our **democracy is vulnerable*** (<https://www.govtech.com/opinion/Ready-for-2020-Elections-Integrity-at-Stake-Nationwide.html>) – *Оскільки президентський виборчий цикл 2020 року вже розпочато, ми знаємо, що наша **демократія вразлива*** (повний переклад).

*After Trump's first two years in office, people have probably found that they **bet on the right horse**, and it's likely they'll take steps to support his candidacy in 2020* (<https://www.theguardian.com/commentisfree/2020/apr/29/donald-trump-coronavirus-response-elections-2020>) – *Після перших двох років перебування Трампа на посаді президента люди, скоріш за все, зрозуміли, що не помилилися, зробивши **ставку на нього**...* (прийом опущення).

"All options are on the table," Trump told reporters Wednesday when asked if he might use military force to ensure the outcome he wants in Venezuela (<https://www.newyorker.com/magazine/2019/05/06/john-bolton-on-the-warpath>) – *«Можливі будь-які **варіанти дій**»,* – зазначив Трамп репортерам у середу,

відповідаючи на запитання про те, чи застосує він військову силу, щоби забезпечити бажаний результат у Венесуелі (прийом заміщення).

На думку А. В. Немировської, «адекватний переклад метафори досягається за використання різних прийомів перекладу, оскільки адекватність перекладу визначається сформованістю певних когнітивних структур у свідомості перекладача й тим, як він може ними оперувати». Перекладачу потрібно усвідомлювати той факт, що абсолютний збіг концептуальних систем неможливий, тому часто замість метафори у процесі перекладу слід застосовувати тлумачення, трактування, порівняння або переклад описовими конструкціями. Прийом перекладу, який обирає фахівець, має не лише зберегти прагматичний складник, але й допомогти запобіганню перекладацьких помилок.

Політичний дискурс в цілому, інтерв'ю зокрема, та концептуальні метафори в межах цього дискурсу віддзеркалюють процеси активного розвитку будь-якої сучасної мови. Різні мови мають у своєму арсеналі інколи тотожні, а інколи різні концептуальні метафори. Концептуальна метафора є багатшаровою мовною структурою, тому перекладач має враховувати всі інформативні рівні кожної конкретної метафори, адекватно розподілити значення, що містить окрема метафора. Отже, у процесі перекладу політичних концептуальних метафор перекладач повинен правильно обрати прийом (комплекс прийомів) перекладу, передусім зрозумівши когнітивну структуру відповідної метафори в мові оригіналу.

2.2. Роль метафори в офіційних промовах політичних діячів

Концептуальні метафори мають суттєвий прагматичний потенціал, тому здатні впливати на поняттєву систему людини, змінюючи цю систему й поведінкові моделі окремої людини. Використання метафор в промовах політичних діячів є надважливим компонентом впливу на аудиторію. Це

пояснює актуальність дослідження промов у межах політичного дискурсу. Метою цих досліджень постає з'ясування того, як метафори в промовах політиків впливають на свідомість людей, а також як вони провокують прийняття певних політичних рішень.

Наявна ціла низка корпусних досліджень концептуальних метафор в ідіолектах відомих політиків, внаслідок чого виявлені спільні закономірності метафоричного моделювання (див. підрозділ 1.2.) дійсності, а також актуалізовані в промовах політичних діячів сценарії, спрямовані на маніпулювання свідомістю аудиторії.

Наприклад, Дж. Чартеріс-Блек у процесі дослідження риторики англійських політиків (У. Черчилля, М. Л. Кінга, М. Тетчер, Б. Клінтона, Т. Блера, Дж. Буша) продемонстрував, як метафори використовують у виступах, викликаючи у слухачів потрібні емотивні флеш-беки та створюючи міфи про героїв, визволителів, злодіїв тощо.

С.А. Жаботинська стверджує, що «політичні промови є різновидом політичного дискурсу, де значну роль відведено метафорі». Точніше, публічні виступи політичних діячів, на думку дослідниці, постають контекстом політичного дискурсу.

А.В. Антонова виділяє такі лексико-семантичні типи метафор, які постають компонентами політичних промов: «катаклічна метафора, метафора шляху й руху, побутова метафора, фітонімічна, зооморфна, етноспецифічна, технічна, військова, соматична».

Н.О. Празян зазначає, що метою, або комунікативною інтенцією, будь-якого оратора постає переконання аудиторії у власній правоті, спонукання її до якихось дій тощо. На досягнення цієї мети спрямовано використання мовцем емоційно забарвленого мовлення, яке має найбільший ефект впливу на адресата. Саме з цих причин «політики широко вживають у своєму мовленні різноманітні риторичні прийоми, особливе місце серед яких посідає метафора».

Отже, роль метафори в промовах політиків полягає не лише у наданні мовленню образності. Основними її функціями в політичній комунікації є такі:

- 1) художня (естетична);
- 2) комунікативна;
- 3) когнітивна;
- 4) прагматична.

Окрім того, що метафора збагачує мовлення образністю й експресією, що є особливістю естетичної функції, вона сприяє передачі інформації у більш доступній для адресата формі, пояснюючи складні політичні явища через більш прості для адресата образи і реалії (комунікативна функція). Досить часто політичним діячам доводиться використовувати метафори як евфемістичний засіб. Це відбувається у тих випадках, коли мовець не вважає за можливе висловлювати інформацію буквально.

Адекватний повний переклад таких метафор є дуже важливим, адже в політичному дискурсі політиків наявне відображення механізмів моделювання культурних цінностей, формування «концептуальної картини світу, що притаманна кожному мовному колективу».

Потрібно зазначити, що, наприклад, у процесі писемного перекладу політичних промов найчастіше застосовують низку прийомів, як от: калькування, лексико-семантична заміна, синтаксичне уподібнення, дослівний переклад. Синхронний переклад має такий актуальний арсенал перекладацьких засобів, як калькування, лексико-семантична заміна, компенсація. Розрізняються ці два різновиди перекладу тим, що в кожному з них актуалізується відповідно синтаксичне уподібнення й компенсація. Отже всі ці засоби перекладацьких трансформацій можна узагальнити так.

1. Лексичні трансформації:

- а) калькування;
- б) лексико-семантична заміна.

2. Синтаксичні трансформації:

- а) синтаксичне уподібнення;
- б) членування речення;
- в) граматична заміна.

3. Трансформації комплексного зразка:

- а) антонімічний переклад;
- б) експлікація;
- в) компенсація.

Письмовий переклад має значну перевагу. Вона полягає в тому, що перекладач має змогу знайомитися з текстом оригіналу декілька разів, а також неодноразово звертатися до версії перекладу. Цей різновид перекладу виконують у відповідності до загальних конвенціональних термінологічних та інших стандартів. До письмового перекладу висуваються серйозні вимоги, адже він є писемним джерелом і тому має відповідати всім граматичним, стилістичним та орфографічним нормам мови перекладу. Для досягнення такого результату у більшості випадків застосовують калькування. Все це свідчить про максимальну наближеність письмового перекладу до оригіналу. Синхронний (усний) переклад вимагає максимальної тривалої концентрації уваги, адекватної й швидкої реакції перекладача, володіння інструментарієм сталих конструкцій, штампів, вміння швидко звертатися саме до потрібних з усього арсеналу цих інструментів. В умовах синхронного перекладу у перекладача немає часу на адекватний повноцінний аналіз змісту висловлювання. Саме така ситуація провокує першочергове застосування перекладачем лексичних заміни і компенсації.

Наприклад: *The road ahead will be long* – *Дорога, що nonepedy, буде довгою. Our climb will be steep* – *Наш підйом буде крутим. There will be setbacks and false starts* – *Будуть невдачі та помилкові старти.*

And I've seen the promised land. I may not get there with you (<https://www.americanrhetoric.com/speeches/mlkivebeentothemountaintop.htm>) –

І я бачив обітовану землю. Але я не можу з вами туди потрапити.

But I want you to know tonight, that we, as a people will get to the promised land (<https://kinginstitute.stanford.edu/encyclopedia/ive-been-mountaintop>) –

Але я хочу, щоб ви сьогодні знали, що ми як народ потрапимо до обітованої землі.

Our journey has never been one of short cuts or settling for less. It has not been the path for the faint hearted... (<https://www.goodreads.com/quotes/139393-in-reaffirming-the-greatness-of-our-nation-we-understand-that>) –

Наша мандрівка ніколи не була однією з коротких. Це не шлях для слабких сердець.

Отже, різні умови, в яких опиняється перекладач в залежності від різновиду перекладу, що він виконує, визначають вибір способу перекладу тієї чи іншої метафори.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ II

Метафору розуміють як номінативний засіб або стилістичний троп, в якому слова й вирази вживаються в перенесеному значенні на ґрунті подібності явищ, що іменуються. Традиційне потрактування розширюється у контексті розуміння концептуальної метафори. Це розуміння є одним із складників теорії концептуальної метафори, яка має на меті пояснення мовних і мовленнєвих явищ з урахуванням їхнього зв'язку з системою мислення.

Концептуальна метафора вимагає всебічного розгляду, одним із шляхів якого постає дескриптивний аналіз політичного дискурсу взагалі та концептуальної метафори зокрема. Значне місце у межах дескриптивного методу посідає теорія дискурсивного розуміння метафори, в якій метафора постає не засобом аргументації, а соціальним феноменом, відбиттям спільних

для певної групи людей уявлень, що впливають на моделювання й побудову соціальної реальності.

Під час інтерв'ю, формуючи образ політика, журналісти намагаються оминати шляхи логічного аргументування, оскільки воно може бути порушено іншим, більш влучним створенням образу. Сам політик, формуючи власний імідж, також оминає певні логічні зв'язки між реальними фактами і власним висловлюванням. І журналіст, і політик використовують для цього концептуальну метафору як основний механізм імплементації позамовної дійсності.

Для створення образу політика в англomовному політичному дискурсі, в тому числі в інтерв'ю з політичним діячем, використовують комплексні когнітивні структури, які пов'язують описувану ситуацію з когнітивною й культурологічною базою читачів або глядачів та здійснюють емоційний вплив на реципієнта, формуючи його відношення до особистості того чи того політика.

Концептуальні метафори мають суттєвий прагматичний потенціал, тому здатні впливати на поняттєву систему людини, змінюючи цю систему й поведінкові моделі окремої людини. Використання метафор в промовах політичних діячів є надважливим компонентом впливу на аудиторію. Це пояснює актуальність дослідження промов у межах політичного дискурсу. Метою цих досліджень постає з'ясування того, як метафори в промовах політиків впливають на свідомість людей, а також як вони провокують прийняття певних політичних рішень.

Основними метафорами в промовах політиків функціями в політичній комунікації є такі: 1) художня (естетична); 2) комунікативна; 3) когнітивна; 4) прагматична.

У процесі писемного перекладу політичних промов найчастіше застосовують низку прийомів. Це калькування, лексико-семантична заміна, синтаксичне уподібнення, дослівний переклад. Синхронний переклад має

такий актуальний арсенал перекладацьких засобів, як калькування, лексико-семантична заміна, компенсація. Розрізняються ці два різновиди перекладу тим, що в кожному з них актуалізується відповідно синтаксичне уподібнення й компенсація. Тому всі ці засоби перекладацьких трансформацій містить відповідна їм класифікація.

1. Лексичні трансформації: а) калькування; б) лексико-семантична заміна.
2. Синтаксичні трансформації: а) синтаксичне уподібнення; б) членування речення; в) граматична заміна.
3. Трансформації комплексного зразка: а) антонімічний переклад; б) експлікація; в) компенсація.

РОЗДІЛ III. МЕТАФОРА В ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВПЛИВУ НА АДРЕСАТА

3.1. Семантично-стилістичні типи метафор у політичній комунікації та способи їх перекладу

Як вже зазначалося у попередньому розділі, метафора у політичному дискурсі завжди постає інструментом впливу на адресата. А. П. Чудинов зазначає, що політична метафора постає потужним інструментом, який дозволяє маніпулювати свідомістю суспільства.

В сучасній вітчизняній і зарубіжній лінгвістиці визначено основні напрями аналізу політичної метафори. Перший сконцентрований на традиційних поглядах на метафору. Метафора за цього розуміння постає певним засобом прикрашення думки, що зрештою допомагає успішному впливу на аудиторію. В американістиці цей підхід визначають як риторичний. У вітчизняній лінгвістиці цей напрям відносять до стилістики й семантики.

Другий напрям дослідження політичної метафори зумовлено когнітивним підходом, завдяки якому метафора постає ефективною формою мислення, що працює на розуміння нових реалій, на прагнення по-новому подивитися на якийсь відомий раніше об'єкт, на можливість змінити звичну картину світу. Провідна роль в становленні цього напрямку належить Дж. Лакоффу і М. Джонсону.

Означені напрями є головними у політичній метафорології, хоча і не єдиними.

Отже, будь-якому жанру політичного дискурсу притаманна метафоричність. Метафори дослідники схильні диференціювати, наприклад, за сферами джерел їхньої появи: 1) суспільство; 2) людина; 3) природа; 4) артефакти.

А. П. Чудинов класифікує політичні метафори за семантичними властивостями, виокремлюючи:

- 1) антропоморфну метафору, коли неживі об'єкти й предмети наділяються людськими якостями;
- 2) природоморфну метафору, коли предмети чи явища порівнюються з предметами чи явищами флори, фауни, водяного середовища, з кліматичними явищами;
- 3) соціоморфну метафору, коли предмети і явища порівнюються з поняттями з соціальної галузі суспільства, як от театр, спорт тощо;
- 4) артефактну метафору, коли політична галузь будується на тлі порівняння з предметами-артефактами.

Також дослідник політичної метафори, ґрунтуючи свої думки на працях Дж. Лакоффа і М. Джонсона, де вказано, що концептуальні метафори структурують не лише мовлення, а й впливають на практичну діяльність носіїв різних культур, пропонує тезу про рівні об'єктивації політичних метафор. Він виділяє три таких рівня:

- 1) рівень структурування практичної діяльності;
- 2) дискурсивний рівень, який виявляється у текстовому розгортанні метафори, у використанні відповідної мовної метафоризації, але не містить практичних дій як наслідків метафори;
- 3) мовний рівень, сутність якого полягає в реалізації через «стерті» метафори, вбудовані в мову, які вже й не сприймаються як метафори.

Політичні метафори завжди мають виконувати власні функції, як от:

- 1) когнітивна функція, в межах якої метафору розуміють як основну ментальну операцію, спосіб пізнання й категоризації світу; у процесі мислення за допомогою аналогій людина опрацьовує інформацію, намагаючись знайти більш знайомі елементи для повного розуміння; моделюючи абстрактну і складну для осмислення ситуацію, людина досить часто використовує образи з відомих їй галузей;

- 2) комунікативна функція, в межах якої метафора коротко транслює нову інформацію;
- 3) номінативна функція, в межах якої метафора поповнює мовний лексичний арсенал, фіксує знання, створюючи номінації реалій тощо;
- 4) прагматична функція, в межах якої метафора постає потужним засобом впливу на адресата, формування в його свідомості політичної картини світу, спонукання його до певних дій;
- 5) образотворча функція, яка постає основною передусім для художнього дискурсу, але є досить значущою й для політичного, адже метафора надає повідомленню яскравості, глибини, естетичного наповнення.

Переклад таких формувань як політична метафора, що покликана вплинути на реципієнта, має реалізовуватися у певний спосіб за умови максимального збереження зазначених її функцій у мові перекладу. Про це вже йшлося раніше, та тут дозволимо собі зафіксувати деякі моменти з виокремленням саме прагматичної функції досліджуваних метафор.

Передусім, для теорії й практики перекладу має велике значення традиційне розмежування конвенціональних («стертих», мовних) метафор та метафор авторських (індивідуальних, мовленнєвих). Залежно від кожного типу метафор переклад буде індивідуальним.

У процесі перекладу конвенціональних метафор потрібно прагнути до визначення загальноновживаного аналогу в мові перекладу; авторські метафори рекомендовано перекладати близько до оригіналу. Важливим завданням за перекладу авторських метафор постає збереження перекладачем авторського змісту і стилю, а за перекладу мовних метафор перекладач має набагато ширші можливості.

Розрізняють такі типи перекладу мовних метафор:

- 1) переклад, що ґрунтується на тому ж самому образі;
- 2) переклад, що ґрунтується на іншому схожому образі;
- 3) буквальный переклад метафори;

4) неметафоричне пояснення.

Я. І. Рецкер виділяє чотири засоби передачі метафор:

- 1) еквівалентні відповідності (якщо метафоричні системи мови-джерела і мови перекладу схожі);
- 2) варіативні відповідності (використовують у кожному конкретному випадку за наявності декількох, зафіксованих у словнику, способів передачі метафоричної одиниці);
- 3) трансформація (цей засіб вимагає повного заміщення основи оригінальної метафори);
- 4) калька (відтворення, або відновлення, повного аналога метафори оригіналу у мові перекладу).

Перекладачеві завжди потрібно пам'ятати про певний ризик буквального перекладу метафори, внаслідок якого може виникнути абсолютно невідповідний образ у мові перекладу. Тому краще скористуватися неметафоричним поясненням. Зазначене свідчить про відсутність закону збереження метафори: це певна тенденція, певна рекомендація перекладачеві, але не суворе правило. Особливо це стосується перекладу авторських метафор, які в принципі не мають еквівалентів, тому викликають труднощі у процесі перекладу.

Теорія концептуальної метафори, окрім розподілу метафор на мовні (конвенціональні) й авторські, диференціює їх за концептами, що входять до їхнього складу; це структурні, орієнтаційні та онтологічні метафори. Кожному різновиду відповідають власні способи перекладу.

П. Ньюмарк запропонував такі процедури міжмовної інтерпретації метафор:

- 1) збереження аналогічного метафоричного образу, тобто дослівний переклад;
- 2) заміна еквівалентною метафорою мови перекладу;
- 3) збереження аналогічного метафоричного образу з додаванням пояснення, яке робить підставу порівняння експліцитною;

4) перефразування

Отже, сучасна лінгвістична думка доводить, що політична метафора постає інструментом найкращого розуміння, моделювання, оцінювання політичних реалій, а також засобом впливу на суспільну свідомість. Від адекватності перекладу політичних метафор залежить комунікативна реалізованість або дисонанс між адресантом (політичним діячем) та адресатом (аудиторією).

3.2. Іронічні метафори в політичному дискурсі та способи їхнього перекладу

Останнім часом політичний дискурс кваліфікують як такий, що має або агресивний характер, або риси театралізованого шоу. Спеціалісти констатують такі особливості політичного дискурсу, як деструктивність, агональність, театральність, розважальність, іронічність. Саме іронія в межах політичної комунікації транслюється за допомогою метафори.

Іронію як складник політичного дискурсу стали вивчати порівняно недавно. Це поняття увійшло до наукового обігу політико-соціологічних досліджень наприкінці 90-х рр. минулого століття. Його розглядали як видове по відношенню до гумору як поняття родового, яке, окрім іронії, також містить сатиру, пародію, жарт.

Соціолого-політичні дослідження підтвердили, що головною функцією гумору взагалі є бажання людини завдяки йому уникнути неприємної йому ситуації, звільнитися від внутрішньої та зовнішньої цензури, від страху перед авторитарною заборонаю, перед владою. Використання іронії в політичному дискурсі в певних лінгвокультурах (наприклад, в англійській) є сталою традицією й особливістю.

Сьогодні в політичному дискурсі іронію як обов'язковий компонент використовують разом з іншими стилістичними прийомами з метою впливу

на співрозмовника, а також для підігріву зацікавленості аудиторії. Наприклад, у якісній публічній промові має бути баланс між серйозним та розважальним складниками, що передбачає відходження від теми, введення до тексту іронічних висловлювань, посилянь на гумористичні історичні моменти. Іронія, яка доречно вжита в тексті, робить політичний дискурс більш насичено яскравим, а тому переконливим. Іронічний політичний діяч завжди має перевагу у маніпулюванні суспільною думкою над тим політиком, який не застосовує іронії.

Іронія може існувати в усіх мовленнєвих актах і майже в усіх мовленнєвих жанрах, а також втілюватися в усі різновиди тропів, створюючи іронічну метафору, іронічну метонімію, гіперболу, літоту, порівняння та ін. Інтенсивність її використання, вибір «іронічного механізму» та мовних засобів її відбиття визначено не лише політичним жанром, а й соціальним статусом мовців, їх рівнем культурного розвитку тощо.

Отже, політичні метафори дуже часто мають іронічний компонент, або відтінок. Іронічні метафори застосовують для критики, для висловлення емоційного негативного ставлення до об'єкту іронії. Ці метафори є так званими агресивними метафорами. Вони покликані характеризувати політичних опонентів, звертаючи увагу аудиторії на їхні негативні якості. Наприклад: *Republicans must realize that scandals don't weaken Hillary Clinton, they only make her stronger. Hillary Clinton eats scandals for breakfast.* Bill Maher

(<https://books.google.com.ua/books?id=dIMcCgAAQBAJ&pg=PT68&lpg=PT68&dq=Republicans+must+realize+that+scandals+don%E2%80%99t+weaken+Hillary+Clinton,+they+only+make+her+stronger.+Hillary+Clinton+eats+scandals+for+breakfast.&source=bl&ots=wdeBL2l3Pk&sig=ACfU3U2l6Z6Ue6YlJRR-GqGWYD8oj1BtJg&hl=ru&sa=X&ved=2ahUKEwifiv6l3N3pAhVqposKHQMG Cq0Q6AEwAHoECAoQAg#v=onepage&q=Republicans%20must%20realize%20that%20scandals%20don%E2%80%99t%20weaken%20Hillary%20Clinton%2C%2>)

0they%20only%20make%20her%20stronger.%20Hillary%20Clinton%20eats%20s
 sandals%20for%20breakfast.&f=false) – Республіканці мають зрозуміти, що
 скандали не ослаблюють Гіларі Клінтон, вони роблять її сильнішою. **Гіларі
 Клінтон їсть скандали на сніданок;**

*Joe Biden brought donuts for the government employees. That is very nice. A donut
 and Joe Biden are very different, of course. One's a thing that Hillary Clinton's
 going to eat for breakfast – and the other is a doughnut* (<https://www.liveabout.com/funny-hillary-clinton-jokes-2734378>) – Craig
 Ferguson. – Джо Байден приніс пончики для держслужбовців. Як мило,
 Пончик і Джо Байден – абсолютно різні речі. Один з них – це те, що Гілрі
 їсть на сніданок. А інший – пончик; *On the ice-cream ranking this is less than
 vanilla... it's unflavoured... or evil-flavoured* – В асортименті морозива це
 гірше, ніж ванільне... воно несмачне... або таке, що погано пахне, де
 спостерігаємо метафоричне співвіднесення політика з певним різновидом
 морозива.

Іронічні метафори мають власні особливості.

1. Наявні так звані метафори-ярлики, які з'являються як прізвиська, а потім
 набувають нового, позитивного, відтінку. Це, наприклад, відбулося з
 прізвиськом *Iron Lady*, первинною функцією якого було звернути увагу на
 негнучкість характеру політика (М. Тетчер). Потім ця метафорична номінація
 набула іншого змісту, постала символом наполегливості й рішучості.

Виникнення нових політичних течій часто провокує появу відповідних йому
 нових метафор, а інколи відбувається переосмислення метафор у іронічному
 ключі. Характерною рисою такого процесу є втрата негативного значення
 слів і їхнє функціонування в нейтральному та / або позитивному значенні.

2. Іронічні метафори можуть базуватися на грі слів. Наприклад, Гіларі
 Клінтон називала прибічників Трампа іронічно *basket of deplorables*, а своїх –
basket of adorables, що не було характерним для англійської мови до цього
 випадку.

3. Іронічні метафори часто ґрунтуються на двозначності, що вимагає від адресата певних базових екстралінгвістичних знань. Наприклад: *It is great to be here with a thousand wonderful people or as I call it “a small intimate dinner with some friends” or as Hilary calls it “her largest crowd of the season”* – Так добре бути тут разом з тисячею чудових людей. Я називаю це «невеличкий обід у колі друзів», а Гіларі називає це «величезний натовп сезону».
4. Іронічні метафори формують жанр політичних пародій, який покликаний висміювати конкретних осіб та ситуації.
5. Метафори можуть бути іронічними з самого початку своєї появи або набувати іронічного компонента в контексті політичного дискурсу.

Отже, особливості використання метафор у політичному дискурсі, а також їх переклад певною мовою, їх емоційне навантаження тощо залежать від індивідуальних особливостей, зокрема інтелектуальної бази, політиків, представників їхньої аудиторії, перекладачів. Англomовний політичний дискурс є традиційно іронічним, де іронія використовується у розважальній функції, з метою пом'якшення гостроти ситуації. Також англomовний дискурс постає критичним з використанням іронічних метафор у функції критики або насмішки. Тому перекладачеві потрібно бути уважним, звертаючись як до мовного інтерпретування матеріалу, так і до культурологічних засад мови-джерела й мови перекладу.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ III

Дослідження метафори потребує різних шляхів. Перший напрям аналізу політичної метафори сконцентрований на традиційних поглядах щодо цього феномену, який за цього розуміння постає певним засобом прикрашення думки, що зрештою допомагає успішному впливу на аудиторію. В американістиці цей підхід визначають як риторичний. У вітчизняній лінгвістиці цей напрям відносять до стилістики й семантики.

Другий напрям дослідження політичної метафори зумовлено когнітивним підходом, завдяки якому метафора постає ефективною формою мислення, що працює на розуміння нових реалій, на прагнення по-новому подивитися на якийсь відомий раніше об'єкт, на можливість змінити звичну картину світу.

Переклад політичної метафори має реалізовуватися у певний спосіб за умови максимального збереження зазначених її функцій у мові перекладу. Для теорії й практики перекладу має велике значення традиційне розмежування конвенціональних («стертих», мовних) метафор та метафор авторських (індивідуальних, мовленнєвих). Залежно від кожного типу метафор переклад буде індивідуальним.

У політичному дискурсі іронію як обов'язковий компонент використовують разом з іншими стилістичними прийомами з метою впливу на співрозмовника, а також для підігріву зацікавленості аудиторії. Іронія існує майже в усіх мовленнєвих жанрах, втілюється в усіх різновидах тропів, створюючи відповідно іронічну метафору, іронічну метонімію, гіперболу, літоту, порівняння та ін. Інтенсивність її використання, вибір «іронічного механізму» та мовних засобів її відбиття визначено не лише політичним жанром, а й соціальним статусом мовців, їх рівнем культурного розвитку тощо.

Політичні метафори дуже часто мають іронічний компонент, або відтінок. Іронічні метафори застосовують для критики, для висловлення емоційного негативного ставлення до об'єкту іронії. Ці метафори є так званими агресивними метафорами. Вони покликані характеризувати політичних опонентів, звертаючи увагу аудиторії на їхні негативні якості.

ВИСНОВКИ

Об'єктом нашого дослідження постала політична метафора в текстах промов та інтерв'ю діячів сучасності. Предметом – засоби перекладу політичних метафор.

Було визначено теоретичну базу, яка містить поняття політичного дискурсу, метафори загалом, концептуальної метафори, іронічної метафори зокрема.

З'ясовано, що дискурс є особливим використанням мови, в нашому випадку англійської, для втілення автентичної ментальності. Він містить чотири основні компоненти: адресант (мовець), текст, адресат і ситуація / контекст, – які в політичному дискурсі стають специфічними. Також політичний дискурс є предметом і причиною дослідження цілого комплексу дисциплін: політології, соціології, лінгвістики, психології тощо. Адже він здатен формуватися на межі політичного мислення, політичної дії та мовної форми. Ці та інші чинники зумовили появу спеціального напрямку у мовознавстві – політичної лінгвістики. Політичний дискурс за вузького розуміння – це дискурс політиків. Він складається з урядових обговорень, парламентських дебатів, партійних програм, промов політиків.

Політичний дискурс вимагає лінгвістичного аналізу, який передбачає застосування низки методів, які є міждисциплінарними, або універсальними: критичного, когнітивного, описового та кількісного. Вивчивши методи, спрямовані на дослідження політичного дискурсу, ми дійшли висновку, що вони є міждисциплінарними, а тому демонструють зв'язок між політикою і мовою. У процесі дослідження мовного матеріалу політичного дискурсу основними постають критичний та дескриптивний аналіз.

Ми дійшли висновку, що тексти політичного дискурсу мають власний стилістичний інструментарій, який можна умовно розділити на три групи:

фонетичний, лексичний та синтаксичний. Політичний дискурс вимагає вжитку універсальних стилістичних засобів, які автоматично стають індивідуальними, притаманними лише цьому дискурсові з його лексичними, синтаксичними та – в цілому – стилістичними особливостями.

Англомовний політичний дискурс є традиційно іронічним, де іронія використовується у розважальній функції, з метою пом'якшення гостроти ситуації. Також англомовний дискурс постає критичним з використанням іронічних метафор у функції критики або насмішки. Тому перекладачеві потрібно бути уважним, звертаючись як до мовного інтерпретування матеріалу, так і до культурологічних засад мови-джерела й мови перекладу. Отже, особливості використання метафор у політичному дискурсі, а також їх переклад певною мовою, їхнє емоційне навантаження тощо залежать від індивідуальних особливостей, зокрема інтелектуальної бази, політиків, представників їхньої аудиторії, перекладачів.

Для досягнення певного комунікативного ефекту перекладач повинен дослідити функції, стилістичні особливості, лексичні й синтаксичні засоби політичного дискурсу. Перекладач політичної галузі також повинен мати великий обсяг фонових знань, а також добре орієнтуватися у країнознавчих особливостях. У нього, звичайно, має бути великий лексичний запас. А оскільки матеріал політичного дискурсу завжди відбиває динамічність мови, фахівцю перекладу потрібно слідкувати за тими семантичними, стилістичними, функцій ними та структурними змінами в межах дискурсу досліджуваного зразка.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Баранов А.Н. Лингвистическая теория аргументации (когнитивный подход). М. 1990.
2. Баранов А.Н. Введение в прикладную лингвистику. М. 2001.
3. Блакар Р.М. Язык как инструмент социальной власти (теоретико-эмпирическое исследование языка и его использования в социальном контексте. Язык и моделирование социального взаимодействия. М. 1987.
4. Будаев Э.В., Чудинов А. П. Зарубежная политическая лингвистика. М. Флинта, 2012. 352 с.
5. Будаев Э. В., Чудинов А. П. Метафора в политическом интердискурсе. Екатеринбург, 2006. 214 с.
6. Вайнрих Х. Лингвистика лжи. Язык и моделирование социального взаимодействия. М. 1987.
7. Вовк В.Н. Языковая метафора в художественной речи. Природа вторичной номинации. Киев, Наукова думка, 1988. 140 с.
8. Гаврилова М. В. Политический дискурс как объект лингвистического анализа. Полис. Политические исследования. 2004. № 3. С. 127-139. <https://doi.org/10.17976/jpps/2004.03.13>
9. Гак В. Г. Метафора: универсальное и специфическое. Метафора в языке и тексте. М.: Наука. 1988. 174 с.
10. Гальперин И.Р. Очерки по стилистике английского языка. М.: 1958. 458 с.
11. Демьянков В.З. Политический дискурс как предмет политологической филологии. Политическая наука. Политический дискурс: История и современные исследования. М, 2002. № 3. С. 32–43.
12. Дотмурзиева З. С. Прагматика англоязычного художественного текста и проблемы прагматики его перевода: Автореф. дис. ... канд.

- філол. наук / Пятигор. гос. лингвистический ун-т. Пятигорск, 2006. 20 с.
13. Жаботинская С.А. Концептуальная метафора: процедура анализа для множественных данных. Актуальні проблеми металінгвістики : зб. Статей за матеріалами VII Міжнародної наукової конференції. Черкаси, 2011. С. 3–6.
 14. Казакова Т.А. Практические основы перевода. СПб.: Издательство Союз, 2001. 320 с.
 15. Комиссаров В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты): Учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз. М.: Высш. шк., 1990. 253 с.
 16. Комиссаров В.Н. Современное переводоведение. Курс лекций. М.: ЭТС, 1999. 192 с.
 17. Лакофф Дж., Джонсон М. Метафоры, которыми мы живем: Пер. с англ. Под. ред. и с предисл. А. Н. Баранова. М.: Эдиториал УРСС, 2004.
 18. Маланчук И.Г. Лингвистические методики анализа политических тестов. Режим доступа: <http://political.psychology.spb.ru/polipsy/psy15.htm>.
 19. Празян Н. О. Использование метафоры в речи политических лидеров (на примере метафоры движения в выступлениях президента США Барака Обамы). 2009. Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/ispolzovanie-metafory-v-rechi-politicheskikh-liderov-na-primere-metafory-dvizheniya-v-vystupleniyah-prezidenta-ssha-baraka-obamy>
 20. Радченко О. Ю. Концептуальна метафора в терміносистемі маркетингу : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Радченко Олена Юріївна ; Черкас. нац. ун-т імені Б. Хмельницького ; наук. кер. Жаботинська С.А. Черкаси, 2012. – 314 с.

21. Рецкер Я.И. Теория перевода и переводческая практика. М.: Международные отношения, 1974. 237 с.
22. Сергеев В.М. Когнитивные методы в социальных исследованиях. Язык и моделирование социального взаимодействия. М. 1987.
23. Телия В.Н. Метафора как модель смыслопроизводства и ее экспрессивнооценочная функция. Метафора в языке и тексте. М., «Наука», 1988. 174 с.
24. Тер-Минасова С.Г. Язык и межкультурная коммуникация. М.: Лингвистика, 2000. 624 с.
25. Федоров А.В. Основы общей теории перевода. СПб.: Переводоведение, 2002. 416 с.
26. Anderson R.D., Jr. The Causal Power of Metaphor in Politics. www.sscnet.ucla.edu/polisci/faculty/anderson/MetaphorsCauses.htm.
27. Anderson R.D. (Jr.). Mataphor of dictatorship and democracy: change in the Russian political lexicon and transformation of Russian politics. Slavic Review. 2001. Vol. 60. No 2. P. 312–335.
28. Bolinger D. Language – the Loaded Weapon: The Use and Abuse of Language Today. L.; N.Y. 1980.
29. Chomsky N. Language and politics. 2nd ed. Edinburgh et al. : AK Press, 2004. 802 p.
30. Dijk T.A. van. What is Political Discourse Analysis? – Blommaert J., Bulcaen C. (eds.) Political Linguistics. Amsterdam. 1998a.
31. Dijk T.A. van. Ideology. – A Multidisciplinary Study. L. 1998b.
32. Feldman O. (ed.) Politically Speaking: a Worldwide Examination of Language Used in the Public Sphere. N.Y. 1998.
33. Lakoff G. Philosophy in the flesh: The embodied mind and its challenge to Western thought. J. Lakoff, M. Johnson. New York : Basic Books, 1999. 624 p.

34. Lakoff G. The political mind: Why you can't understand 21st-century politics with an 18thcentury brain. New York : Viking, 2008. 292 p.
35. Landsheer C. de. The Political Rhetoric of a United Europe. Politically Speaking: a Worldwide Examination of Language Used in the Public Sphere. N.Y. 1998.
36. Newmark P. The translation of metaphor. Babel, 16, 1981. P. 93-100.
37. Schäffner C., Bassnett S. Political Discourse, Media and Translation. – Newcastle : Cambridge Scholars Publishing, 2010. 161 p.
38. Walker S.G. The Motivational Foundations of Political Belief Systems: a Re-analysis of the Operational Code Construct. International Studies Quarterly, vol. 27. 1983.
39. Winter D.G., Stewart A.J. Content Analysis as a Technique for Assessing Political Leaders. A Psychological Examination of Political Leaders. N.Y. 1977.

СПИСОК ПОСИЛАНЬ НА ІЛЮСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ

1. Obama In Egypt On US-Muslim Tensions-Full Speech: Complete transcript at <http://www.theuptake.org>
2. Dionne Jr., Joy-Ann Reid. We Are the Change We Seek: The Speeches of Barack Obama E.J.
3. <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2014/09/03/remarks-president-obama-people-estonia>
4. <http://en.ccchina.org.cn/Detail.aspx?newsId=69218&TId=97>
5. <https://www.ezopandassociates.com/nwsltr201009.html>
6. <https://www.gla.gov.uk/media/1576/a-modern-response-to-modern-slavery.pdf>
7. Samantha Vinograd The disturbing signal Trump's silence sends to Russia
[Електронний ресурс] URL:

- <https://edition.cnn.com/2019/01/27/opinions/presidential-weekly-trumps-silence-signals-to-russia-vinograd/index.html>]
8. Nicole Gaouette Trump's declaration on Venezuela sets stage for 'confrontational moment' [Электронный ресурс]. URL: <https://edition.cnn.com/2019/01/23/politics/venezuela-us-showdown/index.html?no-st=1548305280>]
 9. <https://www.npr.org/templates/story/story.php?storyId=96624326>
 10. <https://www.history.com/playlists/martin-luther-king-mountaintop-moments-mlk-speech>
 11. <https://www.americanrhetoric.com/speeches/mlkivebeentothemountaintop.htm>
 12. https://obamawhitehouse.archives.gov/realitycheck/the_press_office/President_Barack_Obamas_Inaugural_Address
 13. <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2020/04/how-to-destroy-a-government/606793/>
 14. <https://www.liveabout.com/funny-hillary-clinton-jokes-2734378>
 15. http://politicalhumor.about.com/od/hillaryclinton/fl/Hillary-Clinton-Jokes_2.htm
 16. YouTube. David Mitchell on tax avoidance 20.02.2015
 17. YouTube 20 October, 2016. Al Smith dinner